

ISSN 1857-4424

Nr. 10 (88) • Casa de Creație a Republicii Moldova • octombrie 2018

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

Lidia Botezatu

Sumar

VIORICA ȘAPAVALOV

„Nu noi suntem stăpânii limbii, ci limba e stăpâna noastră” 1

ELENA TUTUNARU

„Odă limbii române” 3

MARIANA COCIERU

Valorificarea elementelor folclorice
în opera scriitorului Ion C. Ciobanu 5

MARINA NEGRU

„E biblioteca mea” 8

TATIANA COROI

Specificul de lucru asupra procesului de scriere a dicteului
muzical cu elevii mici în cadrul lecției de solfegiu 9

PAVEL POPA

„Moldovița” la International Festival of Dance and Song
„Emerald Island”, Grecia 12

VETA GHIMPU MUNTEANU

Lidia Botezatu – un destin înmiresmat cu „Noroc” 14

ANDA VAHNOVAN

Pianul 22

LIDIA GANEA

Să îmbătrânim frumos 23

ION DOMENCO

Din zestrea neamului 24

LUDMILA NEGRI

Festivalul etniilor din raionul Fălești cop. 3

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa, redactor-șef

dr. **Varvara Buzilă**,
Muzeul Național de Etnografie
și Istorie Naturală

dr. hab. **Victor Ghilaș**, AȘM

dr. **Mariana Cocieru**, AȘM

Veta Ghimpu-Munteanu,
Teleradio-Moldova

Veronica Caraulan,
Direcția Culturală mun. Bălți

Gheorghe Nicolaescu,
Cabinetul metodic al Ministerului
Educației, Culturii și Cercetării

SOCIETATEA CULTURALĂ

Casa de Creație a Republicii Moldova

Proiectul „Realități Culturale”

Tel./fax redacție: (022) 20-25-55
Telefoane: (022)20-25-53, 069392909 (Ion Șarban)
Mob.: 069 39 24 98 (Pavel Popa, redactor-șef)

APARE CU SUPTUL
INSTITUTULUI CULTURAL ROMÂN

E-mail: casadecreatie@gmail.com
Adresa: mun. Chișinău, str. București, 68, oficiile 338, 324
Paginare și machetare: „Fox Trading” SRL

ISSN 1857-4424

VIORICA ȘAPAVALOV, DIRECTOR BPO „T. ISAC”, CRIULENI

„Nu noi suntem stăpânii limbii, ci limba e stăpâna noastră”

„Pământul, istoria și limba sunt în esență cei trei piloni pe care se ține neamul. Pământul ni l-a dat soarta, istoria este rodul trecerii noastre prin lume, iar limba e darul Celui de Sus, căci după cum se spune, la început a fost Cuvântul... și Cuvântul era la Dumnezeu...”

S-a încetățenit în Biblioteca Publică Orășenească „Tamara Isac” Criuleni frumoasa tradiție ca în fiecare an, la finele lunii august, să se desfășoare Concursul declamatorilor, închinat Sărbătorilor Naționale, care ne adună lângă icoana ocrotitoare a Limbii Române.

La 30 august 2018, a avut loc cea de-a XXV-a ediție a Concursului literar-muzical „Nu noi suntem stăpânii limbii, ci limba e stăpâna noastră”, dedicat anului Ștefan cel Mare și Sfânt, organizat de 20 de ani în parteneriat cu Despărțământul ASTRA „Ioan Sârbu” Criuleni. În cadrul concursului ne-au onorat

cu prezența Dumitru Simon – primar de Criuleni, Aurelia Rotaru – specialist principal la Secția Cultură și Turism Criuleni, Elena Frumosu – președinta Despărțământului Astra „Ioan Sârbu” Criuleni, Veronica

Cojușnean – profesoară la Liceul Teoretic „Boris Dînga” Criuleni, reprezentanți mass-media Criuleni.

Cei 18 participanți din 15 localități ale raionului Criuleni, au recitat poezii, lăsând limba noastră sfântă să

ne conducă lin pe strunele inimilor.

Pentru învingătorii concursului au fost oferite următoarele mențiuni și premii: Alina Sudelea din Criuleni a primit mențiune din partea Mariei Rapcea; Aurelia Brînză din s. Jevreni și Dana Efros din s. Ratuș s-au ales cu mențiuni din partea familiei Cernov, iar Biblioteca Publică Orășenească a oferit mențiuni pentru Valeria Gherbovei, Cimișeni; Eleonora Chetrușca, Dubăsarii-Vechi și Corina Doni, Criuleni. Locul III l-au împărțit Dumitrița Ursu, Drâslăeni, primind premiul din partea BPO „T. Isac” și Cristian Driga, Criuleni, premiul a fost oferit de către Dumitru Simon,

primarul or. Criuleni. Tot primarul de Criuleni a acordat premiul pentru locul II lui Ionel Zatic din Corjova, iar BPO „T. Isac” a decernat premiul pentru locul II Cătălinei Istrati din Slobozia Dușca. Iar cei mai buni, au fost decernați cu diplome de gradul I – Otilia Scripnic, Boșcana, care a primit premiul din partea Bibliotecii Publice Orășenești și Otilia Erhan din Zaicana, premiul din partea Despărțământului ASTRA „Ioan Sârbu” Criuleni.

Pauzele muzicale au fost aduse în dar de către Valeria Nirca, surorile Magdalena și Andreea Baran, Carmen Jurjiu, Ionuț Croitoru și Alina

Sudelea. Prezantatori au fost Anastasia Don și Dumitru Midori.

Urăm concursului o durabilitate în continuare și vă îndemnăm să:

*Ocrotiți acest tezaur,
Limba care-i numai dor,
Ea-i cununa cea de aur
Unui neam nemuritor...*

Sărbătoarea Limbii Române a continuat pe data de 31 august cu un popas la Izvorul Eminescu, omagînd aniversarea a 27 de ani de la renașterea Limbii Române cu un recital literar-muzical și depunere de flori.

ELENA TUTUNARU, ȘEF SERVICIU BIBLIOTECA PUBLICĂ RAIONALĂ, CANTEMIR

„Odă limbii române”

La 27 septembrie curent, în incinta Bibliotecii Publice Raionale Cantemir a avut loc Medalionul literar – comemorativ: „Alexei Mateevici – 130 ani de la naștere”.

Biblioteca Națională a Moldovei cu susținerea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării a organizat pe întreg parcursul lunii septembrie Festivalul Național al Cărții și Lecturii. La finele acestui eveniment important, noi am organizat Medalionul literar – comemorativ „Odă limbii române”. În cadrul medalionului a fost ținută comunicarea „Alexei Mateevici, poetul – flacăra de dor de Țară, Limbă și Credință, 130 ani de la naștere” de către dna Elena Tutunaru, șef serviciu bibliografic la Biblioteca Publică Raională, Cantemir.

Mitropolia Moldovei a declarat anul 2018 – Anul Alexei Mateevici, poet, publicist, traducător. Alexei Mateevici sa născut la 16 martie 1888 în satul Căinari, județul Tighina, în familia unui preot. În 1893 învață la Școala din Zaim, unde i se mutaseră,

între timp, părinții. În 1898 devine elev al Școlii Duhovnicești din Chișinău. În 1902 își începe studiile la Seminarul Teologic din Chișinău. În 1910, ca absolvent eminent al Seminarului, este înmatriculat fără examene la Academia Teologică din Kiev. În 1914 susține cu succes teza de licență „Concepția religioasă și filosofică a lui Fechner”, după absolvirea căreia revine la Chișinău și activează ca profesor de limbă greacă la Seminar. În 1915, în calitate de preot militar, pleacă pe frontul din Galiția, apoi pe frontul român.

Se crede că pe pământ fiecare om are oglinda sa. De pildă, oglinda lui Eminescu a fost, este și va fi Luceafărul, a lui Țiolkovski – unghiul primei nave cosmice, a lui Leonardo Da Vinci – nemuritoarea Gioconda, iar a lui Alexei Mateevici este scoica de lemn. Ea a fost și este sfântă de rezonanță care știe să stoarcă lacrimi de duioșie și de piatră, dar să dinamizeze atunci când răzbate durerea și necazul altora.

...ar fi fost un poet mare dacă trăia. A mai știut să scoată atâta mi-reasmă din ritmurile populare, scria criticul G. Călinescu.

Și totuși unde-i, care-i

Numitorul comun, al scoicii de lemn și al unui poet, răpus din viață la nici 29 de ani. Rana scoicii naște o perlă. Lemnul chiar și uscat, stea să înflorească. Inima noastră e făcută tot după modelul scoicii.

Mama a fost primul lui medic și prima neschimbată dădacă. În copilărie a avut parte de tristul noroc de a nu fi ocolit de nici una dintre bolile de copii. Mama a fost și prima lui învățătoare. Ea i-a deprins descifratul buchiilor, lucru curios și enigmatic pentru copilul care nu prea era atras de jucării. Chiar și elementele de acrobatică, se zice, erau stimulate de dorința de a demonstra pe rând literele învățate: A, B, C.

În luna mai a anului 1925 Nadejda Mateevici mărturisea cititorilor ziarului „Neamul românesc”: „Fiind abea de patru ani, a început

a mă ruga să-l învăț a citi ziare și, arătându-mi cu degetul literele cele mai mari din ziare, mă întreba despre numirea lor. Nici n-am prins de veste când l-am văzut citind singur cărți și povestindu-mi conținutul lor. Jocurile și jucăriile copilărești nu-l interesau aproape deloc. Pe când ceilalți copii ai mei se jucau cu prietenii și camarazii lor, el prefera să stea lângă mine și să-mi pună tot felul de întrebări la care trebuia să dau răspunsuri exacte și suficiente pentru satisfacerea curiozității lui, căci altfel răspunsul meu era supus îndoielii și criticii. Îi plăcea foarte mult natura. Împreună cu el primăvara întâmpinam prima rândunică, prima frunză verde și prima florici-ca”. Strigătul scoicii pornește de la izvoarele memoriei.

Alexei Mateevici

„Mama”

*Te-am zămislit eu cu iubire,
Cu drag în mine te-am purtat
Și de la Domnul fericire
Eu cu plin soare ți-am rugat.*

*Sub inima tremurătoare
Păzit-am micul copilaș
Și dragostea mea arzătoare
Ți-a fost de strajă și sălaș.*

*Șoptit-am rugăciuni smerite
Și cu plin soare m-am rugat,
Să-ți fie zilele scutite
De nenoroc și de păcat.*

*Și-ai fost cu firea părintească,
Cu duhul părintesc senin,
Cu-n țelepciunea ta firească
Copil cuminte și blajin.*

*Și când în floarea tinereții
Venit-a vestea războirii,
Tu jertva sfântă a vieții
Ți-ai dat-o cetelor oștirii.*

*Și-n băătălia cea aprinsă
Sărit-ai plin de vitejie
La moarte, ca la stea nestinsă,
Ai năzuit cu bucurie.*

*Acum la vatra ta străbună
Încet eu numele-ți șoptesc,
Din lacrimi ți-mpletesc cununa
Dar moartea ți-o blagoslovesc.*

În 1917 participă la Primul Congres al studenților români din Basarabia și la Congresul învățătorilor moldoveni din Basarabia. La 18 iunie 1917 Alexei Mateevici citește în fața învățătorilor capodopera sa „Limba noastră” pe care o scrisese în ajun.

Poezia „Limba noastră” de Alexei Mateevici pornește din valoarea lui poetică. Astăzi este Imn de Stat al Republicii Moldova, este Marsilieza Basarabiei – apreciere făcută de către Dumitru Micu, scriitor roman.

Alexei Mateevici, supranumit „lebedă Basarabiei, a fost un tribun al simțirii și al sufletului românilor basarabeni de la începutul secolului XX” – a spus Vasile Bahnaru, directorul Institutului de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei.

Zaimul este vatra de dor a preotului-poet Alexei Mateevici, locul de odihnă a tatălui său – preotul Mihail Mateevici, satul în care a început să învețe la școală, satul care păstrează cu sfințenie pașii copilăriei și tineretii sale.

Alexei Mateevici este poetul, a cărei creație reprezintă puterea de trecere de la literatura clasică la cea contemporană. Mai precis, el a fost un poet înzestrat, traducător iscusit. În versurile sale își exprimă grijile, doleanțele, năzuințele țărânimii basarabene pe care a iubit-o atât de mult.

„Alexei Mateevici se prezintă ca cel mai de vază reprezentant al culturii spirituale basarabene din epoca sa, poet, cărturar și profet al poporului, căruia i-a aparținut cu trup și suflet”, a mai adăugat Efim Levit.

Pentru toți locuitorii țării preotul-poet Alexei Mateevici este asemeni unui izvor cu apă sfântă, căci din opera dumisale toți sorbim „veșnicile adevăruri”, învățăm să păstrăm tradițiile, obiceiurile și limba poporului nostru.

De la Alexei Mateevici ne-a rămas o nuvelă marcată de un colorit național pitoresc – „Toamna”. Dumnealui a fost un folclorist împătimit, după cum ne convingem citind studiile lui „Dorul”, „Câteva colinde de Sfântul Crăciun”, „Obiceiurile și rânduielile nunții la moldovenii

basarabeni”, „Sfântul Vasile – Anul Nou în obiceiurile moldovenilor basarabeni”.

Ca publicist, scriitorul s-a remarcat prin articolele „Lupta moldovenilor pentru drepturi”, „Datoria noastră” și, îndeosebi, „Ce ne trebuie nouă?”

A fost membru al Societății de Istorie și Arheologie din Basarabia.

La Căinari, la baștina poetului Alexei Mateevici, în fiecare an în ziua de 16 martie e sărbătoare, fiindcă acolo se naște un poet, totdeauna vine timpul unei sărbători și locul întinerește prin cinstire și memorie.

La 29 iulie 1917 este evacuat de pe front pe motiv de boală. Dar starea sănătății lui se argavează și, la 13 august 1917, scriitorul încetează din viață. Este înmormântat la Cimitirul Central din Chișinău de pe strada Armenească.

„Armonia versurilor, căldura, patosul și prospețimea lor, caracterul militant al poeziilor îl apropie de Cojbcu și Goga, iar G. Călinescu, entuziasmat, îl cita într-un context alături de Eminescu” (Ion Nuța).

„Pe limba unui prunc ce gângurește, o poamă – așteaptă cu ochii mari și grei, cuvânt din limba-n care mai trăiește poetul Mateevici Alexei” (Iulian Filip).

Alexei Mateevici – poet, publicist, traducător considerat unul dintre cei mai importanți scriitori români născut în Basarabia de la începutul secolului al XX – lea.

Au luat cuvântul: Svetlana Curcenco – profesor de limba și literatura română la Instituția Publică Gimnaziul „Mihai Eminescu” din or. Cantemir; Baranov Tatiana, specialist principal Serviciu Cultural Turism, Cantemir; Aurelia Nechit-direc-tor Biblioteca Publică Raională, Cantemir; Maria Caraman, bibliotecar, Instituția Publică Gimnaziul „Mihai Eminescu”, Cantemir.

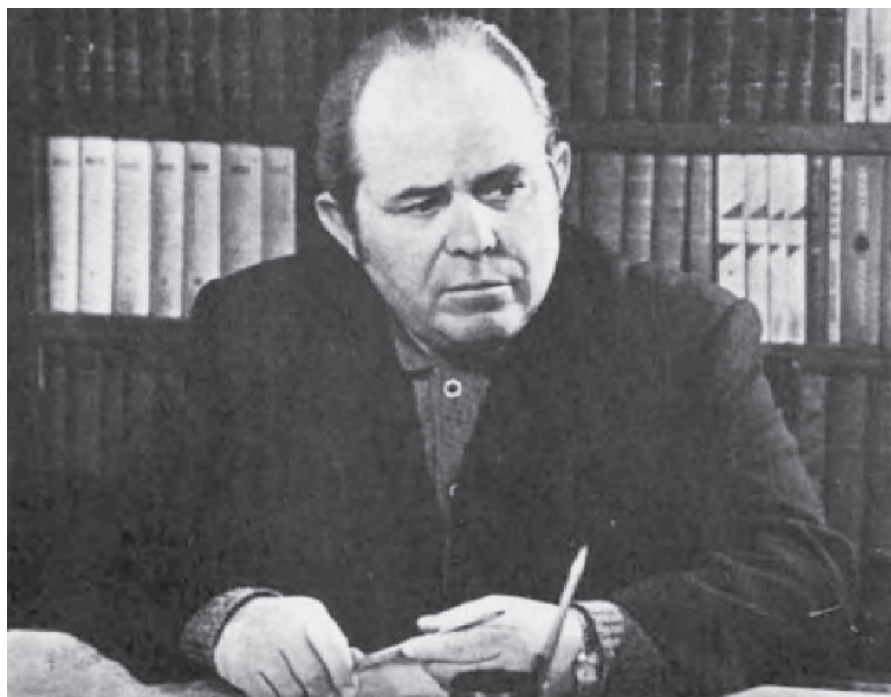
Cu recitalul de poezie: „Alexei Mateevici – poetul și profetul” au venit elevii de la Instituția Publică Gimnaziul „Mihai Eminescu” din or. Cantemir.

VALORIFICAREA ELEMENTELOR FOLCLORICE ÎN OPERA SCRITORULUI ION C. CIOBANU

(Sfârșit.

Începutul în numărul precedent.)

Credința privind comorile ascunse în fundul pământului cunoaște, de asemenea, o interpretare amplă în contextul romanului *Podurile*: „Bădița Vasile, păscând oile, păzind stâna noaptea, în fiecare an vedea comori arzând. [...] Nu spunea la nimeni unde a văzut comoara arzând, că dacă spui, se duce comoara în fundul pământului. De câte ori a alergat bădița Vasile cu hârlețul să scoată comoara. Aștepta până ardea toată rugina, apoi se apuca de săpat. Dar de ce săpa, comoara se îndepărta, o păzeau duhurile. Din groapă îi strigau cu glas de om să juruiască cloșca cu puii, adică nevasta și copiii, și comoara se va da prinsă” [1, p. 108]. În credințele poporului român aceste comori sunt îngropate de personaje mitice (uriași), sau de oameni când năvăleau dușmanii (turci, leși, muscali, tătari) sau hoții, detalii pe care ni le prezintă și prozatorul. Conform relatărilor informatorilor din culegerile de folclor, culoarea flăcării care arde deasupra locului unde e ascunsă comoara dezvăluie natura banilor. Asemenea mărturii intercalează și autorul: „Rugina de pe galbeni de aur, arde roșietic, argintul sloboade pară albă ca lumina zilei, arama o mănâncă vârcolacii într-o pălălaie însângerată” [1, p. 107]. Argumente ale existenței acestor credințe în mentalitatea populară ne dezvăluie și folcloriștii G. Ciaușanu [2, p. 51-54], T. Pamfile [3], A. Gorovei [4, p. 72-73] ș. a. O altă credință intercalată dezvăluie soarta șarpelui: „Așa o să înghețe și o să se prăpădească. – A zis tata. – A mușcat un

om și nu-l primește pământul” [1, p. 201]. Existența acestora în mentalul folcloric o aflăm elucidată în lucrarea lui Artur Gorovei privind credințele și superstițiile poporului român: „Șerpele care-l vezi iarna undeva înghețat, nu e primit de pământ, din cauza că a mușcat un om” [4, p. 318]. Din superstițiile valorificate de prozator aflăm câteva prin care se determină semnele timpului: „Splina porcului! V-am spus că o să fie iarnă lungă... Voi credeți c-a mâncat-o lupul... Iarna n-o mănâncă lupul! Iaca și... gura vacii... Luați și voi sama la semne. Dacă splina-i lungă și îngroșetă la vârf, să știți că o să fie iarnă lungă... Și cu helgea la fel! Dacă o vedeți în cojocică albă, îi semn bun. Se așterne iarnă moscălească!” [1, p. 260]. Aceste semne temporale în interpretarea poporului le găsim înregistrate în lucrările folcloriștilor N. Băieșu: „După ce porcul curățat este

spintecat, toți cei în vârstă care sunt prezenți se uită la splină, crezând că ea arată cu siguranță cum va fi iarna curentă (unii numesc organul acesta *iarnă*, *iarna porcului*)” [5, p. 122] și A. Gorovei: „Dacă se vede pe la sfârșitul iernei helgi cu blăni negre, va urma curând primăvara; dacă au blăni albe, apoi va fi încă iarnă. – Bucovina” [4, p. 379].

O serie de credințe țin de interpretarea oniricului. Mama lui Toderică crede că dacă visezi foc ori flori roșii, o să fie o zi frumoasă cu soare [1, p. 207]. Visul lui Toader Frunză despre profesorul de latină prezent în casa bunelului vine ca o premoniție. Aceeași conotație are și delirul bunelului în care o vede pe mama Domnica, plecată în lumea celor dreți de mult timp în urmă. Aceste momente provoacă într-un final moartea bunelului [A se vedea: 4, p. 204].

Elementul memorialistic al discursului narativ din romanele *Podurile*, *Cucoara* și *Podgoreni* tinde să le apropie compozițional de specia povestirii folclorice, înrudită cu jurnalul oral. Pornind de la definiția povestirii vom consemna prezența în narațiuni a descrierilor unor fapte executate de narator sau a unor evenimente, întâmplări la care acesta a fost martor direct sau indirect. Reieșind din aceasta, observăm că naratorul homodiegetic Toader Frunză e un fel de spectator și participant la fenomenul rural și etnografic existent în satul Cucoara, dar și în cele adiacente acestui spațiu de sorginte folclorică. Naratorul relatează elemente de decor rustic, obișnuințe ale țăranilor în funcție de ontologia acestora. Pe lângă relatările despre existența zilnică a consătenilor, a unor amintiri istorice, consemnăm și evocări ale experiențelor personale, care grație formulelor de narare orală le apropie de istorisirile folclorice. Printre constituențele unor astfel de povestiri se înscriu întâmplările cu caracter excepțional sau ieșite din comun: „Acest tip de povestiri, generat de nevoia omului de a le comunica semenilor săi diverse experiențe de viață și de a le împărtăși situații de pe urma cărora pot fi trase învățături, are o vechime uriașă. [...] Preferința pentru descrierea întâmplărilor extraordinare face ca, printre subiectele reluate frecvent de povestitori, să figureze întâlniri cu animale sălbatice, aventuri la care naratorul a participat sau susține că a participat pentru a-și spori prestigiul în fața auditoriului, întâmplări uimitoare din satul natal (sinucideri, crime etc.)” [6, p. 250]. Din această perspectivă vom sublinia că intertextualizarea de către scriitor a elementelor etnofolclorice urmărește preponderent prin povestit conturarea celei mai directe și cuprinzătoare forme de manifestare și realizare a oralității, unde „totul «se povestește» – meseriile, îndeletnicirile, credințele, dar mai ales faptele de viață care marchează și orientează individul și comunitatea, armonizează și ordonează existența lor – constituindu-se

astfel un vast *tărâm expresiv-explicativ* – impresionanta «enciclopedie populară», o «ontologie» a lumii și a existenței ca nivel al cunoștințelor specifice culturii tradiționale orale și civilizației rurale preindustriale” [7, p. 64-65]. Plasarea parabolei despre curcubeu [1, p. 4] chiar la începutul romanului *Podurile* (amintită într-o formulă laconică și în romanul *Codrui* [8, p. 17]) are drept scop inocularea sensului figurat și a caracterului moralizator privind existența umană, urmărind, totodată, și finalitatea estetică, educativă, filozofică și normativă a narațiunii. Compozițional romanul, apreciat de către critica literară drept un roman-destin, este împărțit în douăsprezece părți, intitulate sugestiv *Poduri*, care reprezintă obstacolele pe care trebuie să le înfrunte personajul principal Toader Frunză în drumul său de inițiere până la atingerea stării de beatitudine (fericire), a maturității. Scriitorul invocă în acest context și parabola despre împărțirea anilor [1, p. 45]. Folclorică în esență, parabola are menirea de a ambigua mesajul narațiunii: „Intercalată în roman, parabola devine un element al conținutului acestuia și contribuie nu doar la constatarea sau chiar zugrăvirea concret-sensibilă a vieții, ci la interpretarea filozofică a realității. Trecând acele «multe poduri ale vieții», despre care vorbește bunelul Toader în parabola premărgătoare romanului, omul (Toderică în particular) are a se ciocni, pe rând, de toate greutățile și neajunsurile ce-i sunt hărăzite” [9, p. 72].

Pentru a reda veridicitatea și naturalețea unei atmosfere rurale impregnate de etosul popular, prozatorul va surprinde cititorul cu istorioare din viața personajelor secundare: Gheorghe Negară [1, p. 48-50; 10, p. 166-167], moș Pătrache [1, p. 68, 89-92], Gore Fârname [1, p. 74-77], badea Vasile Suflețelul [1, p. 104], Anton Scrâmbiță [1, p. 123], bătrânul Leiba [1, p. 126-134], Iosub Vârlan [1, p. 137; 10, p. 255-268], măca Domnica [1, p. 146-147], Ion Musteață/Nani [10, p. 120, 126], mătușa Verunea vrăjitoarea [10, p.

131-134]; cu tradiții istorice despre răzeșii și nadelnicii din Cucoara [10, p. 161-163]; pătărăni: despre șerpui care fac pietre scumpe [1, p. 11], despre vânătoarea de urși [1, p. 33-34] sau lupi [1, p. 56-57], despre hoțul, dus pe etap [10, p. 124]; cu legende mitologice despre Michiduță [1, p. 88], despre călătoria lui Sf. Petru și Dumnezeu pe pământ [1, p. 199-200], despre comori ascunse [1, p. 107-108; 10, p. 280-283]; cu legendele onomastice a unor porecle: Scrâmbiță [1, p. 123, 163], Ciurar, Steaga, Rogojină, Usturoi, Țapul, a Căprii [1, p. 163], Chinezii [10, p. 115], afumații, ciotcarii și ceparii [1, p. 117]; cu legende toponimice: Piscul lui Osie [1, p. 10] etc.

Sustinând aceleași temelii etice seculare va recurge și la enunțarea fragmentară a unor secvențe din riturile existențiale. O serie de obiceiuri din cadrul ritualului nașterii au loc după apariția copilului lui Nică. Îngrijirile pruncului de mama Catinca, reprezintă în fond, niște operații (scăldătoarea, înfășarea, modelarea craniului, masajul corpului) supravegheate de bunică, în trecut executate de moș, moașă – rude de sânge [A se vedea: 11]. Botezul copilului prin moștenirea prenumelui bunelului are drept semnificație continuitatea neamului, a „dalbului de pribeag” prin reprezentantul tânăr. La români există credința de perpetuare a numelui, dar și a destinului celui om, numele căruia îl moștenește. Bunelul Toader Lefter a plecat în lumea „de dincolo”, dar sângele său va curge mai departe prin nepotul Teodor/Dorel: „Așa e de când lumea: viii cu viii și morții cu morții. Trăiește bunelul în strănepot” [12, p. 436].

Sub aspect etnografic sunt valorificate și o serie de obiceiuri din cadrul ritualului nupțial. În romanul *Podurile* sunt preluate elemente privind furatul miresei, a fetelor mari [1, p. 44, 87], achitarea „vulpui” [1, p. 116, 119], jucatul zestrei [1, p. 118], masa mare [1, p. 121] etc. În romanul *Cucoara*, descrierea nunții lui Ion Ungureanu este axată pe consemnarea obiceiurilor nupțiale vechi într-o perioadă a degradărilor, când

regimul instaurat propaga o politică ateistă de condamnare a datinilor și tradițiilor strămoșești.

În textele *Podurile*, *Cucoara* și *Podgorenii* observăm o perspectivă narativă generațional-diacronică, pânzele epice propunând o interpretare a evenimentelor istorice trecute prin filiera sufletească a trei generații. Experiența de viață acumulată de strămoși este transmisă de la cel mai în vârstă la cel mai tânăr: „Arta vieții, învățăturile străbune, deprinderile pământului le deține, ca nimeni altul în Cucoara, bunelul Toader Lefter. Și nu numai le deține, ci le dăruie și celorlalte personaje ale romanului: moș Ștefănaș, Pătrache, Gheorghe Negară și a. Cu ajutorul lui toți oamenii înving greutățile anilor treizeci, trec prin război, se acomodează la primele experiențe de esență socialistă” [13, p. 249]. În viziunea lui Toader Frunză imaginea bunelului său cobora din basmele și legendele noastre populare: „bunelul îi răsărea ca o figură din povești, mare cât un uriaș, cu o putere pe măsura eroilor din legendele populare. Și vorbele și faptele lui înnoată în ceața basmelor. De mic nu lăsa o vorbă de-a bunelului să treacă pe lângă ureche” [10, p. 122], deoarece îi purta „bunelului și numele și toate sămbetele” [1, p. 149].

Intenționând să realizeze niște letopisește ale satelor, I. C. Ciobanu își focalizează acțiunea asupra lumii singurenilor, cucorenilor, oameni înfrățiți cu pădurea, cu codrul până la o contopire spirituală. „Aici la codru” zic țărani, puși în diverse situații de a-și motiva statutul de codrean, în fața câmpenilor sau a celor străini. Legat de codru e și Toader Frunză, personajul central în jurul căruia se învârt evenimentele din narațiunile *Podurile*, *Cucoara*, *Podgorenii*. Multe din digresiunile eroului se referă nemijlocit la freamătul copacilor, al măgurilor verzi: „Numai la vederea acestor măguri simțea parcă aievea mirosul de verdeață, mirosul frunzelor răcoros...” [10, p. 39-40].

Nu mai puțin important e și comicul (ironia, umorul, sarcasmul) apropiat de râsul popular, valorificat ca tehnică de redare a caracterelor

umane sau a unor situații grotești. Încărcate de umor folcloric sunt vorbele de duh ale bunelului Toader Lefter, dar și legendele unor porecle, imprecățiile, injuriile, complimentele ironice la adresa unor personaje etc. Deținător al unei mentalități populare ascuțite, bunelul declanșează haz și voie bună prin vorbele istețe (episodul cu popa Usturoi, cu moș Andrei etc.), prin născocirile unor pătărâni, anecdote, povestiri și glume (pomenite ceva mai sus), prin comportament comic (când se aprindea-supăra, țupăia într-un picior; cu moș Andrei, prietenul său, se ia la trântă ș. a.). Prezența în vorbirea acestuia a unor expresii (ticuri: „beș-maior”, „gura vacii”, „nafura lupului”, „mânca-l-ar lupii”, „căcăreaza brâncii”, „bob-sositor”, „vin călcat de broaște” etc.) pe care nu le mai întâlnești la un alt personaj, ci doar reiterate prin formula „vorba bunelului” de către nepotul acestuia, Toader Frunză, în anumite contexte, demonstrează că „limba, în care generatorii de râs folcloric își expun subiectele, este întrucâtva de altă calitate față de limba folosită curent, zi de zi, în mediul de viață al maselor; este o limbă aleasă, a omului care vrea să spună ceva deosebit, interesant, bun de luat în seamă; o limbă cu mai multe expresii și comparații pitorești, expuse în fraze rotunjite, econom și ingenios. Este, de fapt, o manifestare a simțului artistic ales, pe care îl dețin doar unii dintre oamenii din popor” [14, p. 26-27]. Asemeni bunelului, și Toader Frunză va folosi excesiv în limbajul său expresii paremiologice cu tentă umoristică.

I. C. Ciobanu în prozele sale recurge la formulele narative preluate din povestirile orale, izbutind prin acestea să dea unor fragmente și personaje un caracter profund legendar, iar altora – umoristic. Oralitatea și-o însușește prioritar din discursul aforistic sentențios, iar lirismul din digresiunile filozofice asupra lumii și a condiției existențialului uman în simbioză cu natura. Folclorismul operelor sale rezultă din faptul că scriitorul înregistrează istoria vieții spirituale a poporului într-o conti-

nuă perpetuare a valorilor și legilor nescrise a acestui spațiu folcloric, reușind să se înscrie în noua tendință literară de „reabilitare a eticului și a sacralului”.

Referințe bibliografice:

1. Ciobanu Ion C. *Scrieri*. Vol. 2. Chișinău: Literatura artistică, 1978. 612 p.
2. Ciușanu Gheorghe F. *Superstițiile poporului român în asemănare cu ale altor popoare vechi și noi*. București: Saeculum I. O., 2007. 335 p.
3. Pamfile Tudor. *Mitologie românească. Vol. II: Comorile*. București: Librăriile Socex & Comp., Pavel Suru, C. Sfetea, 1916. 71 p.
4. Gorovei Artur. *Credințe și superstiții ale poporului român*. București: Librăriile Socex & Comp., Pavel Suru, C. Sfetea, 1915. 466 p.
5. Băieșu Nicolae. *Obiceiurile și folclorul sărbătorilor de iarnă (Tipologie. Corpus de texte etnografice și folclorice)*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2014. Partea I, 836 p.
6. Eretescu Constantin. *Folclorul literar al românilor: O privire contemporană*. București: Compania, 2004. 328 p.
7. Boldureanu Ioan. *Cultură tradițională orală: Teme, concepte, categorii*. Timișoara: Editura Marineasa, 2006. 99 p.
8. Ciobanu Ion C. *Codrii: Roman*. Chișinău: Lumina, 1989. 350 p.
9. Ciocanu Ion. *Podurile vieții și ale creației. Studiu asupra creației literare a lui I. C. Ciobanu*. Chișinău: Literatura artistică, 1978. 188 p.
10. Ciobanu Ion C. *Scrieri*. Vol. 3. Chișinău: Literatura artistică, 1978. 678 p.
11. Loring Florica, Eretescu Constantin. „Moșii” în obiceiurile vieții familiale. În: *Revista de etnografie și folclor*, 1967, nr. 4, p. 299-308.
12. Ciobanu Ion C. *Podgorenii: Roman*. Chișinău: Literatura artistică, 1982. 512 p.
13. Bilețchi Nicolae. *Analize și sinteze critice*. Chișinău: Elan Poligraf, 2007. 336 p.
14. Cirimpei Victor. *Generatorii înveselirii folclorice*. În: Cirimpei Victor. *Comicul folcloric, literar, politic-național*. Chișinău: S. n., 2013, p. 18-28.

„E biblioteca mea”

Biblioteca Publică Chirca
Program de lucru:
Luni – vineri
8:00 – 16:00
Zile de odihnă:
sâmbăta, duminica

OFERĂ:

SNB „Calculatorul pentru toți”
 SNB „Joia poveștilor”
 SNB „Alfabetul cifrelor”
 SNB „În lumea poveștilor”
 SNB „EduJoc”
 SNB „e-govService”
 SNB „Foto-jurnalul în devenire”
 SNB „Mâini iscusite” etc

* împrumut de carte
 * instruiri
 * ora poveștilor
 * ora de joacă
 * informare
 * activități
 * evenimente etc

Date de contact:
 Telefon: 026553215
 E-mail: bibliochirca@gmail.com

Programul Novateca împreună cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării și Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” pe 14 iunie 2018 au lansat Campania de sensibilizare „E biblioteca mea”, care vine să accentueze schimbările și inovațiile făcute în bibliotecile publice din Republica Moldova în ultimii ani și să promoveze noua Lege cu privire la biblioteci. Această Lege (nr.160/2017) asigură dezvoltarea durabilă și modernă a bibliotecilor publice din țară astfel, încât ele să fie mai aproape de membrii comunității și necesitățile lor. Ea prevede acces gratuit la rețeaua internet pentru toți cetățenii (art. 20); instruiri și servicii moderne pe interesul fiecăruia (art. 5); servicii incluzive și colecții; contribuția și rolul APL la dezvoltarea bibliotecii moderne (art. 17); formarea continuă a bibliotecarilor la nivel raional și național (art. 26, 27), care se asigură prin educație formală, non-formală și informală.

În acest context, toate bibliotecile publice din țară sunt rugate să se implice activ în activitățile din cadrul acestei campanii. Biblioteca Publică din Chirca a aderat la Campania de sensibilizare „E biblioteca mea”. Eu, ca șefă a bibliotecii, am elaborat un grafic cu toate serviciile moderne pe care biblioteca le oferă și orarul de lucru, l-am postat online pe rețelele

de socializare și l-am plasat la intrare în instituție. Am plasat posterele campaniei în locurile publice pentru a atrage câți mai mulți utilizatori și vizitatori. Am lansat un concurs local „Opinia ta contează!”, îndemnând utilizatorii bibliotecii să răspundă la întrebarea: „De ce revii la bibliotecă?”. La fiecare sfârșit de lună se alege cel mai original, frumos și deosebit răspuns la această întrebare, autorul fiind premiat cu o carte, astfel promovând lectura. Până acum sunt trei câștigători: pentru luna iunie a primit o carte Camelia Marițoi, pentru iulie – Otilia Cuciuc, iar pentru august – Vlada Gopaș. În perioada de vară am colectat răspunsurile de pe rețelele de socializare facebook și ok.ru. Începând cu luna septembrie rog vizitatorii bibliotecii să scrie răspunsurile pe o foaie de hârtie și s-o lase în cutia de opinii.

În cadrul Campaniei „E biblioteca mea” Biblioteca Publică Chirca vine să presteze servicii moderne conform necesităților comunității. În luna septembrie am reînceput cu un serviciu livrat pentru copii „EduJoc”, care-și are începutul în vara anului 2017. Copiii petrec timpul interesant și distractiv la bibliotecă, dezvoltându-și atenția, agerimea, gândirea și creativitatea prin aplicarea jocurilor educative. Urmează să continui a livra un serviciu pentru adulți „e-gov-

Service”. Orice potențial deținător de card bancar poate să vină la bibliotecă ca să fie instruit cum se achită serviciile comunale online. Dar cei care doresc să cunoască mai mult despre serviciile guvernamentale electronice pot facilita de suportul bibliotecarului în acest domeniu.

În luna octombrie voi da start unui nou serviciu de bibliotecă

„Mâini iscusite”. În cadrul acestui serviciu copiii vor lucra cu materiale reciclate pentru a le da o nouă viață și formă, și vor învăța din arta croșetării. Luna noiembrie va veni cu o nouă provocare. Serviciul nou de bibliotecă „Foto-jurnalul în devenire” își va reîncepe activitatea cu copiii din clasa a IX-a care sunt dornici de a cunoaște mai mult despre jurnalism, arta fotografierii, interviu etc.

Cu acordul domnului primar, Mihail Ganea și APL biblioteca publică va fi dotată cu o nouă achiziție de carte. Este o bucurie că biblioteca nu-și pierde semnificația de a împrumuta carte utilizatorilor. Asta se subliniază și în răspunsurile utilizatorilor la întrebarea: „De ce revin la bibliotecă?”. De exemplu, Camelia Marițoi menționează: „Pe mine mă face să revin la bibliotecă gândurile și emoțiile pozitive luate din cărțile scrise cu dragoste și talent de poeții minunați care au depus mult efort, arătându-mi cât de frumos e să le citești și să acumulezi cunoștințe. „Să revii la bibliotecă”, e un îndemn și o îndrumare spre un nou început al imaginației și al bune dispoziții.”

Deci, aștept cu drag câți mai mulți utilizatori să participe la serviciile ce le oferă biblioteca!

Specificul de lucru asupra procesului de scriere a dicteului muzical cu elevii mici în cadrul lecției de solfegiu

„Exactitatea notării identifică
corectitudinea gândirii,
corectitudinea acțiunii auzului”.
(B. L. Iavorskii)

Rămâne indiscutabil faptul că dicteul muzical este cea mai principală și responsabilă formă de lucru la lecțiile de solfegiu. După E. Ioffe, dicteul muzical reprezintă „culminația” în aprecierea nivelului de dezvoltare a auzului muzical [1, p. 47].

Teoreticianul E. D. Davâdova a menționat că dicteul muzical, ca și analiza auditivă, este ansamblul cunoștințelor și priceperilor, care determină nivelul auditiv muzical de dezvoltare al elevului [2, p. 133].

A. L. Ostrovskii, în manualul *Методика теории музыки и сольфеджио*, a stabilit că scopul dicteului muzical constă în educarea deprinderilor de transfer a percepțiilor imaginar-muzicale în moduri auditive concrete și a fixării lor imediate pe portativ [3, p. 265].

E. D. Davâdova, în *Методика преподавания музыкального диктанта*, a expus principalele probleme de lucru asupra dicteului:

- a crea și consolida legătura între ceea ce vede și ceea ce aude elevul;
- a dezvolta memoria și auzul muzical intern;
- a servi ca procedeu de fixare a deprinderilor teoretice și practice [4, p.123].

Este știut faptul că majoritatea elevilor, care-și fac studiile în școlile de muzică, se confruntă cu mai multe probleme în scrierea dicteului muzical. Frica că va scrie greșit, va primi o notă negativă, poate diminua interesul pentru această formă

de lucru. Lucrul preventiv către scrierea dicteului trebuie să înceapă din clasa I-a. Alți profesori înlocuiesc cuvântul „dicteu” cu „ghicitoare”, „problemă” etc., noțiuni care dispun elevul să accepte această formă de lucru.

E. V. Davâdova a subliniat rolul primordial al dicteului în dezvoltarea muzicală a copilului și gradul de responsabilitate a pedagogului care trebuie să ia în considerație „calitățile individuale ale fiecărui elev, să știe să-l ghideze și să-l învețe să aștearnă muzica audiată pe portativ” [4, p. 135]. În acest context, profesorul de solfegiu va avea nevoie de cunoștințe profunde în domeniul psihopedagogiei.

În procesul de scriere a dicteului se dezvoltă un complex de idei muzical-auditive, memoria și gândirea muzicală. Problema dezvoltării memoriei muzicale se pune încă de la

primele lecții cu elevii începători și trebuie să rămână în centrul lucrului asupra dicteului muzical pe tot parcursul anilor de studii. Teoreticienii recomandă elevilor să nu „stenografieze” dicteul, ci să-l scrie după memorie. Pedagogii acordă o deosebită atenție memorizării dicteului ca una dintre cele mai dificile probleme ale elevilor. Gradul de dezvoltare a deprinderilor de memorare depinde, în primul rând, de personalitatea elevului, apoi, de materialul dicteului și, în sfârșit, de gradul de percepere. Receptivitatea elevului include factori muzical-auditivi (avem în vedere prezența deprinderilor de a determina elementele muzicale, experiența de a aprecia turațiile intonaționale, capacitatea de a gândi logic în clasele mai mari) și psihologici. Printre ei, amintim: atenția, orientarea psihologică, gradul de activitate a elevului. Aici, se subînțelege mobilizarea

activă a tuturor calităților evolutive, intelectuale și posibilitățile elevului: pentru a auzi el trebuie să asculte. Materialul pentru dicteu acordă o influență esențială la memoria elevului. Metodologia contemporană afirmă necesitatea folosirii etaloanelor artistice muzicale în calitate de exemple pentru dicteuri.

A. Ostrovskii era de părerea că „dicteul muzical trebuie să fie model după stil, imaginar – după melodie și factură” [3, p. 66]. E. V. Davâdova consideră, de asemenea, că „cu cât exemplele vor fi mai vii și mai convingătoare, cu atât mai rapid ele vor contribui la atingerea scopului dicteului muzical” [4, p. 148].

La perceperea materialului artistic, conștientizarea auditivă este susținută de emoțiile artistice. Emoțiile pozitive cointeresează elevii în lucrul asupra dicteului, activează procesul memoriei. Procesul percepției (ascultării) este un element important în formarea deprinderilor de memorare a dicteului. Profesorului îi revine rolul de bază în organizarea ascultării. Insuccesul unor elevi provine din lipsa experienței în ceea ce privește gestionarea procesului de ascultare subordonată. Pedagogul trebuie să țină cont de capacitățile individuale ale elevilor legate de percepere, direcționând atenția lor în ascultarea dicteului. Aici, sunt importante următoarele aspecte: pregătirea elevului către lucrul asupra dicteului, prezența scopului (în cazul dat, scrierea cu succes a dicteului), experiența acumulată în ceea ce privește perceperea auditivă.

Așadar, fixarea atenției elevilor la ascultarea dicteului este însoțită de observații adecvate din partea profesorului sub forma unor întrebări de recunoaștere a elementelor muzicale sau a unor explicații, care contribuie la activizarea procesului de memorizare. Este foarte important, ca la etapa inițială a procesului de scriere a dicteului, profesorul (ținând cont de individualitatea fiecărui elev în parte) să adreseze întrebări, fără a le sugera răspunsul sau a le corecta greșelile.

În procesul de instruire a elevilor din clasele mici, în timpul ana-

lizelor dicteului, profesorul orientează atenția lor asupra aprecierii în urma ascultării. În clasele mari, pentru a aprecia dicteul, este bine să aplicăm metoda analizei de la general la particular: forma, părțile, elementele intonaționale cunoscute, figuri ritmice etc. Deoarece grupele teoretice, de obicei, sunt „pestrițe”, în ceea ce privește potențialul contingentului, se recomandă ca dicteurile complicate să fie alternate cu cele mai simple. În așa mod și elevii cu capacități mai slabe vor putea scrie dicteul până la sfârșit. Examinând aspectele psihologice ale organizării procesului de scriere a dicteului, nu vom trece cu vederea importanța și locul acestuia în timpul lecției de solfegiu. Pe lângă alte forme de lucru, cum ar fi, interpretarea vocal-intonațională, solfegierea, analiza auditivă, dicteului îi revine cel mai mult timp din desfășurarea lecției. Iar pentru a putea menține la elevi mai mult timp atenția proaspătă și interesul față de dicteu, acesta trebuie poziționat în mijlocul lecției sau mai aproape de începutul ei.

Principalele sarcini care stau în fața profesorului în lucrul cu dicteul muzical sunt următoarele:

- Crearea și consolidarea legăturii dintre creația auditivă și cea vizuală;
- Dezvoltarea memoriei și a auzului intern;
- Utilizarea dicteului ca mijloc de fixare a cunoștințelor practice și a deprinderilor dobândite la lecțiile de solfegiu și de teorie a muzicii.

Este clar că procesul anevoios de scriere a dicteului muzical (aud-înțeleg-scriu) presupune stăpânirea nu doar a unui auz muzical dezvoltat, dar necesită și o pregătire specială. Acesta este unul din scopurile esențiale ale disciplinei solfegiu, axat pe explicarea accesibilă în ceea ce privește scrierea dicteului muzical. În procesul scrierii dicteului muzical se implică mai multe procese psihice:

- Gândirea, care asigură perceperea auzului;
- Memoria, care oferă elevilor posibilitatea de a-și aminti

melodia, de a preciza sunetele muzicale auzite;

Auzul intern, aptitudine care permite elevului să audă în gând și să-și imagineze sunetele, ritmul, gruparea metro-ritmică și alte elemente ale dicteului. În afară de acestea, dicteul presupune prezența cunoștințelor teoretice, care vor ajuta elevii în scrierea corectă a ceea ce aud. Pentru disciplina solfegiu (în cazul dat, și lucrul asupra dicteului muzical), ca obiect în grup, este specific faptul că, în clasă, pot învăța copii de diferite vârste. Uneori, profesorul inspirat de „logica” predării corecte uită de „logica” și specificul vârstei elevului. În acest demers, putem să reușim doar ajustând metodele de lucru în corespundere cu principalele trăsături psihologice de vârstă ale elevilor.

În lucrul asupra dicteului muzical, profesorului de solfegiu i se oferă libertatea totală în alegerea metodelor și formelor.

Majoritatea pedagogilor-teoreticieni sunt de părerea că dicteul muzical trebuie să fie precedat de exerciții de pregătire. În exercițiile pregătitoare (ritmice, intonaționale, de solfegiere, de analiză auditivă) pot fi dezvoltate capacitățile individuale ale elevilor, nivelul lor de pregătire pentru scrierea dicteului. În timpul acestor exerciții, profesorul poate aprecia complexitatea dicteului și planifica lucrul asupra lui. Așadar, înainte de a trece la scrierea dicteului, profesorul trebuie să se asigure dacă elevii sunt pregătiți de acest lucru, dacă aptitudinile muzicale, inclusiv, auzul muzical, sunt suficient dezvoltate și consolidate, la lecția de solfegiu, prin alte forme de lucru (intonarea exercițiilor melodice, a exercițiilor ritmice, intonarea la prima vedere, analiza auditivă). Dicteul trebuie să fie precedat de următoarele forme de pregătire, ale căror scop constă în educarea deprinderilor de scriere corectă:

- Copierea unei anumite melodii. Sarcina elevilor la această etapă este foarte simplă: a-și forma deprindere de scriere clară, curată, grijulie, păstrând toate regulile de grupare și îndeplinind condițiile de

realizare ale exercițiului dat.

- Intonarea la auz a unei melodii cunoscute, executată la pian, apoi, fixarea ei pe portativ în mod de sine stătător;
- Transpoziția în scris a melodiilor cunoscute, cântate la auz;
- Gruparea ritmică a notelor scrise pe tablă în vederea alcătuirii unei melodii cunoscute;
- Fixarea melodiei după înălțimea sunetelor, folosind mișcarea mâinii.

Posedarea auzului muzical intern este una din condițiile principale pentru această formă. Elevii cu auz muzical intern slab dezvoltat nu-și pot imagina melodia și, de aceea, ei doar „bâzâie” în timpul scrierii dicteului muzical. În acest caz, profesorii trebuie să acorde o atenție sporită procedeele de dezvoltare a memoriei și a auzului muzical intern al elevilor.

Priceperea de a scrie ceea ce auzi se apreciază în raport cu nivelul dezvoltării auditive a elevului și a memoriei lui muzicale, cu capacitatea de a analiza melodia (a determina structura melodiei, împărțirea ei pe fraze, a auzi repetările, variațiunile,

secvențele) și a descoperi structura metro-ritmică.

Formele de lucru la lecția de solfegiu sunt: dicteul grafic, dicteul ritmic, dicteul oral, scrierea melodiei învățate pe de rost, scrierea melodiei cunoscute, scrierea melodiei intonate la prima vedere, dicteul cu analiza precedentă, dicteul fără analiza precedentă și cu o cantitate stabilă de interpretări, dicteul armonic (scrierea succesivă a intervalelor, a acordurilor).

În dependență de clasă și de nivelul grupei, se recomandă de ales melodii accesibile pentru dictee, care vor corespunde cu potențialul și gradul de pregătire a elevilor. De asemenea, specialiștii recomandă însușirea pe de rost a dicteelor, deja scrise, transpunerea lor în diferite tonalități și crearea unui acompaniament adecvat.

La lecțiile de solfegiu se practică două tipuri de dicteuri muzicale: 1. didactice (de instruire); 2. de control. La scrierea dicteurilor muzical-didactice, elevii vor analiza elementele componente ale melodiilor. În acest scop profesorul le va propune diverse procedee metodice, care vor spori însușirea acestui proces. În cadrul lecțiilor respective, pedagogul anun-

ță doar semnele de alterație constitutive ale melodiei și stabilește durata timpului de scriere a dicteului.

Forma de lucru propriu-zisă (dicteul muzical) este binevenită la fiecare lecție de solfegiu, însă, nu trebuie să uităm și de celelalte activități didactice: solfegierea, analiza auditivă, improvizarea etc. Doar prin utilizarea adecvată a formelor de lucru la lecția de solfegiu este posibilă asimilarea unor cunoștințe complexe care vor contribui la formarea competențelor specifice la elevi.

Bibliografie:

1. ИОФФЕ, Е. Некоторые пути развития музыкального слуха. Методические материалы по обучению теоретических предметов музыки. Рига, 1976. 148 с.
2. ДАВЫДОВА, Е. В. Методика преподавания сольфеджио. М: Музыка: изд. II, 1986. 160 с.
3. ОСТРОВСКИЙ, А. Л. Методика теории музыки и сольфеджио. Ленинград: 1970.
4. БЛИНОВА, М. Физиологические основы ладового чувства. Вопросы теории и эстетики музыки. вып.1. Ленинград, 1962. 364 с.

„MOLDOVIȚA”

Ansamblul de dans popular „Moldovița” de la Centrul de Creație a Copiilor „Ghiocel”, sector Ciocana, municipiul Chișinău a reprezentat cultura tradițională a românilor din Republica Moldova la International Festival of Dance and Song „Emerald Island” (17–22 septembrie 2018) organizat de către Folklore Festival Association. Renumitul Festival sa desfășurat în Stațiunea turistică Potos și Stațiunea Skala Potamia, pe Insula Thassos situată în Golful Kavala, la doar 8 km de Grecia continentală.

Vestita Insula poartă veșnic cu sine o istorie milenară și un peisaj desprins din legendele elene, cu plaje ce pot fi întâlnite numai în vis. Potrivit acestui fapt, anual, insula este vizitată de mii de turiști din toate colturile lumii. La cele două parade ale portului popular, foarte mulți români din țară dar și din Republica Moldova au conversat cu membrii Ansamblului „Moldovița” exprimându-le

simpatia lor față de veșmântul strămoșesc, tricolorul (panglica) ce încorporează ținuta capului fiecărui artist, dar și mesajul transmis spectatorului prin intermediul horelor milenare ce dintotdeauna au exprimat identitatea noastră națională.

Țărmurile insulei sunt scăldate de apele Marii Egee. Aici am descoperi o mulțime de ruine preistorice, bazine creștine construite pe fundațiile templelor și multe localități pitorești ce adăpostesc case tradiționale, păduri de pini, brazi și platani dătătoare de umbră și prospețime coplesitoare. Iar grădinile de măsline sunt întâlnite pretutindeni de parcă intenționat își trăiesc viața alături de băștinași fiindu-le martori oculari la toate momentele mai mult sau mai puțin fericite. Toate acestea oferă o viață interesantă și irepetabilă atât oamenilor de aici cât și Insulei de Smarald ce cuprinde aproximativ 100 km. Capitala insulei este orașul Limenas, cunoscută

la International Festival of Dance and Song „Emerald Island”, Grecia

și sub denumirea de Thassos Town.

Spectacolul de deschidere al Festivalului a avut loc în seara zilei de 18 septembrie în Stațiunea Potos – locație cosmopolită foarte populară în rândul turiștilor tineri cu plaje acoperite cu nisip auriu. Aici „Moldovița” a prezentat două jocuri populare: „Alunelul” – dans folcloric cules din satul Crihana Veche, Cahul, interpretat de grupa mijlocie, iar grupa mare a executat dansul „Hora zărzărelului” – montat în baza pașilor coregrafici culeși în localitățile raionului Cimișlia. Tot aici, în acel teatru antic a avut loc și închiderea Festivalului. Ansamblul „Moldovița” a jucat dansul „Sârba de la Țarigrad” oferind spectatorului numeroși frumusețe și temperamentul băștinașilor acestei localități situate în raionul Drochia la Nordul Republicii Moldova.

Cel de-al doilea spectacol la care a participat și „Moldovița” noastră a avut loc în Stațiunea Skala Potamia – una dintre cele mai populare stațiuni

turistice din Thassos ce promovează un pitoresc muntenesc fiind așezată la poalele muntelui Ipsarion – cel mai înalt vârf al insulei, acesta atingând o altitudine de 1.208 m. Este un loc al contrastelor, unde turcoazul Marii Egee și auriul nisipului se contopesc de minune cu nuanțele de verde crud al pădurilor, cu argintul grădinilor cu măslini și culoarea de granit a stâncilor.

Întorcându-ne acasă, ne-am luat rămas bun nu numai de la spectatorii care ne-au admirat și aplaudat îndelung la cele trei spectacole, dar și de la pescărușii care ne-au întâlnit pe valurile Mării Egee dăruindu-ne clipe de înaltă satisfacție sufletească de neuitat, ei sau înfruptat din turtele dulci ale copiilor și maturilor oferite lor ca semn de prietenie și respect față de flora și fauna acestei țări ce se trage din una dintre cele mai semnificative mitologii ale lumii.

La revedere, Insula Thassos!

La revedere, Festival drag!

LIDIA BOTEZATU – un destin înmiresmat cu „NOROC”

Mergeam cu inima strânsă către casa Lidiei Botezatu. Nu mai fusesem pe la ea de mulți, mulți ani. De pe atunci când împreună cu Simion Ghimpu, soțul meu, făceam vizite familiei Dolgan, iar Mihai cu felu-i jucăuș ne aștepta în prag ca un copil și ne îmbrățișa cu mult drag. Acum m-a întâlnit doar Lidia, zgomotos așa precum e firea ei. Ne-am oprit exact în camera unde ultima dată am stat la o masă improvizată: familia Ghimpu, familia Dolgan și familia Petrache., O, Doamne, cum trec anii, cum trec anii”, vorba cântecului semnat de Mihai Dolgan și Grigore Vieru. Și chiar din prag am inclus reportofonul.

V.Ghimpu Munteanu (V.Gh.M.): Dragă Lidia, ești omul care prin voia destinului ai trăit lângă o mare personalitate artistică, personalitate care te-a format și pe tine ca artist, care ți-a dăruit cele mai frumoase cântece. Sunt sigură că ai avea de povestit la nesfârșit despre Mihai Dolgan. Când l-ai văzut prima dată?

Lidia Botezatu (L.B.): Eram studentă la Colegiul de Muzică, Ștefan Neaga” (astăzi Centrul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”) și locuiam într-o cameră cu Mariana Popovici, verișoara lui Laurențiu Popovici. De baștină era din Slatina, de prin părțile Ujgorodului. Ea a cântat într-un ansamblul de tineret de la Filarmonică împreună cu Mihai Dolgan. Tocmai îi murise tata și iată

că Mihai Dolgan a venit s-o ajute. Așa era Mihai, mereu sărea în ajutor. Știam că e un mare muzician și un foarte bun acordeonist. Atunci am și făcut cunoștință. Dar atât a fost.

V.Gh.M.: Mihai era și el student pe atunci?

L.B.: Mihai era student la anul III-i la Colegiul „Ștefan Neaga” când a început să cânte în orchestra lui Isidor Burdin pe post de contrabasist. Venise, de fapt, la Colegiu ca să studieze acordeonul, fiindcă el era autodidact, dar nu erau locuri la secția acordeon și de nevoie a început să studieze contrabasul. Deși era student, Mihai a trecut cu bine preselecția în orchestra lui Burdin. Tot atunci dirijorul i-a spus: „Tinerere, mâine avem spectacol la Florești,

îți dau notele, până la concert însușește-le”. Spectacolul a trecut foarte bine. Peste un timp din orchestra lui Burdin a plecat acordeonistul și i s-a propus lui Mihai acest loc. Așa a devenit Dolgan artist în taraful lui Isidor Burdin. Apoi Mihai Dolgan a trecut în Ansamblul de tineret de la Filarmonică. În această formație jumătate de program se făcea cu muzică populară, iar jumătate cu muzică ușoară. Iată aici Mihai a trecut la muzica ușoară, ocupându-se în paralel și cu muzica populară. În acest colectiv activau Nicolae Sulac, Angela Păduraru, Mircea Oțel și Victor Copacinschi iar la muzică ușoară soliști erau Olga Sorochin și Boris Ganțașuc. Acest colectiv a plecat într-un turneu în Penza, Rusia. După spectacol s-a apropiat de Mihai un impresar și i-a propus să rămână acolo să organizeze o formație de muzică ușoară. Întorcându-se acasă, Mihai era preocupat de această propunere. Tocmai trecea pe lângă el Alexandru Fedico, prin curtea Filarmonicii și l-a întrebat de ce e trist. „Ași vrea să plec din Moldova, am o propunere de a organiza un colectiv la Penza”. Atunci Fedico, care era un director extraordinar, l-a luat pe Mihai cu el în birou și i-a spus: „Fă aici o formație”. Și iată de la acest îndemn părintesc și atât de binevoitor a și pornit „Norocul”, denumirea fiind dată tot de dumnealui.

V.Gh.M.: Cine au fost primii artiști care au constituit Formația „Noroc”?

L.B.: În primul rând Mihai Dolgan, fondatorul, care și-a vândut și acordeonul pentru niște cabluri și o clapă. Își dorea nespuse de mult să facă ceva frumos, deosebit. Tocmai atunci venise la noi în Moldova Marino Marini din Italia cu un concert la „Teatrul Verde”. Cel mai bun prieten al lui Mihai, cu care locuia într-o

cameră de cămin, Petrică Sârbu, un om cult și citit, i-a spus lui Mihai în timpul acestui concert: „Iată în felul acesta ar trebui să faci tu formația”. Petrică foarte mult îl ajuta pe Mihai cu sfaturi. Ei cântaseră împreună la Moscova la decada culturii moldovenești, erau doi acordeoniști care au acompaniat-o și pe Maria Bieșu în cadrul Orchestrei „Fluieraș”.

V.Gh.M.: Auzisem și eu că Petrică Sârbu a avut un cuvânt greu de spus la fondarea formației. Cine, totuși, au fost primii artiști ai „Norocului”?

L.B.: Victor Rusnac la bas, un bun prieten de a lui Mihai cu care a învățat la „Ștefan Neaga”, apoi au făcut serviciul militar împreună la Kiev. Acolo au fondat ansamblul militar. Anume aici Mihai a prins gustul jazzului, se cânta foarte mult jazz. Apoi Ștefan Petrache venise la sunetistul formației și Mihai l-a întrebat dacă se pricepe la aparat și dacă poate cânta. După ce l-a ascultat i-a și făcut pe loc invitația în „Noroc”.

V.Gh.M.: Și în acest timp unde era Lidia Botezatu?

L.B.: Lidia Botezatu își făcea studiile la „Ștefan Neaga” la facultatea „Teoria muzicii”. Grupul nostru era constituit din 3 persoane: Tania Lupan, fiica academicianului și scriitorului Andrei Lupan, Vasile Goia și subsemnata Lidia Botezatu. În grupa moldovenească eram doar trei per-

soane, pe când în grupa rusă erau vreo 10.

În acel timp Mihai Dolgan căuta o cântăreață. Tudor Goraș, un saxofonist de la Colegiu m-a recomandat pe mine. M-am așezat la pian, m-am acompaniat și am cântat cântece românești, italiene și rusești. Lui Mihai i-a plăcut și vocea mea și faptul că pot cânta la pian, dar urma să fiu ascultată și la Consiliul artistic. Pe atunci din Consiliul artistic făceau parte scriitori, poeți, pictori, dansatori, adevărați boemi. Și iată că la ascultare au venit Aureliu Busuioc, Andrei Strâmbeanu, Anatol Ciocanu și mulți alții. Și dacă atunci când i-am cântat lui Mihai și Directorului artistic nu aveam emoții, ei, uite aici, am trecut prin niște emoții de Doamne, Doamne. Mihai a fost sfătuit să mă ia, însă pe atunci nu puteai lucra undeva dacă erai student. Cu atât mai mult că eu venisem la „Ștefan Neaga” cu îndreptare de la Hâncești ca după absolvire să mă întorc la baștină ca profesoară la Școala de muzică. Și ca să poată rezolva această problemă Mihai Dolgan a mers la Ministerul Culturii cu o scrisoare specială, dar aceștea au refuzat. Și atunci Mihai a spus: „Se vede ca așa a fost să fie. Întoarce-te la baștină. Oricum, te voi lua mai târziu”. Adevărul e că și părinții mei erau împotrivi. De aceea am revenit la Hâncești și am început să mă pregătesc pentru a-mi onora profesia de

pedagog. La Chișinău formația își începuse lucrul, a avut loc și premiera.

V.Gh.M.: Și formația evolua fără solistă?

L.B.: Olga Sorochin și Valentina Repetchi, prima soție a lui Ștefan Petrache erau solistele. Într-o bună zi mă telefonează Mihai ca să vin urgent la Chișinău, că are nevoie de mine. Decedase tatăl Olgaei Sorochin, dar la Filarmonică erau programate spectacolele formației. Eu, pentru orice eventualitate, am luat cu mine două rochii de la balul meu de absolvire de la Colegiu. Am venit, am făcut doar o singură repetiție în acea noapte. Era prima dată când cântam cu o orchestră, când țineam microfonul în mână. Am interpretat piesa „Ce păcat” a Valentinei Repetchi, care deja nu mai era în formație și încă două: „Nu te supăra” și „Te voi iubi”. Iar a doua zi am avut două spectacole. M-a machiat prezentatorul Arcadie Badeș, actor cu școală românească și iată așa am debutat. Dar ca să mă ia definitiv de la Hâncești Alexandru Fedico cu Mihai Dolgan au mers la Ministerul Culturii la Darienco și de data aceasta au reușit.

V.Gh.M.: Când aveau loc evenimentele?

L.B.: În toamna anului 1967. Apoi îndată am avut norocul să cântăm live la „Interviziune”. Ne-a văzut o lume întreagă, țările din Uniunea Sovietică și Europa. Eu chiar am o fotografie de la acest eveniment, era la 17 noiembrie 1967. Am devenit deodată foarte cunoscuți. Într-adevăr „Norocul” era prima formație vocal instrumentală de rock. Unde mergeam, spectatorii rupeau scaunele, aprindeau torțe, miliția umbla călare pe cai.

V.Gh.M.: Și idila voastră de dragoste când a început?

L.B.: Pe noi atunci nu ne interesa dragostea. Mihai avea o domnișoară, dare eu nu ma întâlneam cu nimeni. Abia mai târziu, când am mers cu un concert la Hâncești, atunci a mers cu formația Andrei Strâmbeanu și Nicolae Sulac. După concert părinții mei au organizat acasă o recepție. Mihai venise cu domnișoara sa.

Ea ieșea foarte des de la masă ca să fumeze în curte. Și atunci Nicolae Sulac i-a spus lui Mihai: „Tu, de fapt, la cine te uiți, la ce te uiți?. Nu vezi fata asta?” și arată spre mine. „Ce familie, ce gospodari! Tu nu vezi ceea ce trebuie. Dacă nu te însori tu cu ea, o i-au eu la mine în orchestră, că am auzit că poate cânta frumos și melodii populare și mă și însor cu ea”. Din acel moment Mihai a început să mă privească altfel. Noi zicem că Nicolae Sulac a fost staros-tele nostru. Dar relația noastră a început ceva mai târziu într-un turneu la Lvov. Acolo pentru prima dată ne-am sărutat, ne-am bătut cu pernele și cât pe ce nu am doborât candelabru. Îmi făcea curte frumos, ne ocupam mult cu muzica. Cred, și entuziasmul dezinteresat ne-a unit. Țineam la neam și la tot ce e al nostru. Eu de la 5 ani citeam românește, fiindcă în podul casei aveam ascunse o mulțime de cărți românești. Urcam în pod, căutam o rază de lumină și citeam. Lumea se temea pe atunci și

maică-mea mă avertiza să fiu atentă, să nu fiu surprinsă citindu-l pe Eminescu, Coșbuc, Alecsandri sau Arghezi. Regret enorm că s-au pierdut o mare parte din aceste cărți. Tai-că-meu a făcut 7 clase românești. Era foarte mult pe atunci. Fiind însă dintr-o familie numeroasă, de 12 copii, dintre care în final au rămas doar doi, el a fost nevoit să meargă la o școală profesional tehnică la Iași ca apoi să devină cel mai mare tâmplar din toată Moldova. Primea de peste tot comenzi de uși și ferestre. Avea mâini de aur.

V.Gh.M.: Vița ta tei se trage din Hâncești?

L.B.: Și din Hâncești și din Ruseștii noi, iar a mămicăi

chiar din Hâncești. Numele de familie de fată a mămicăi era Deliu. Străbunicul și bunelul au fost primari de Hâncești. Din partea celorlalți bunei – numele de familie era Neagu.

V.Gh.M.: Dar să revenim la activitatea Lidiei Botezatu în formația „Noroc”, activitate care a început alături de...

L.B.: De Victor Legaci, Ștefan Petrace, apoi după plecarea lui Petrace a venit Vlad Calistrov, bulgar de naționalitate. Apoi în 1967 a venit Ion Suruceanu. Pe acele timpuri aveam un impresar extraordinar: Consuela Sorin îi zicea și era româncă-evreucă. Datorită ei a apărut primul disc al formației. Eram în turneu la Moscova și într-o dimineață a bătut la ușa camerei de hotel unde stăteam și a spus: „Mihai, trezește repede băieții, eu am comandat deja două taxiuri să mergem la firma «Melodia» unde m-am înțeles să înregistrăm”. Ea ne zicea „Nici nu bănuieți cât de norocoși sunteți că nu plătiți nimic

pentru deplasări, înregistrări. Statul își asumă cheltuielile”. Cu toate că Filarmonica avea venituri enorme pe seama concertelor noastre „Norocul” a scos Filarmonica din cartotecă. Noi eram remunerați foarte puțin. La început primeam de concert 4 ruble 50 de copeici, apoi 6.50, 8 și mai târziu 10 ruble. Dar eram tineri, fericiți și aduceam oamenilor atâta bucurie. Melomanii de atunci nu pot fi comparați cu cei de azi. Ei ne urmau din oraș în oraș. Băieții artiști scriau autografe direct pe fustițele și bluzițele fetelor, iar noi, solistele, pe cămașele bărbaților. Semnam românește, lucrul pentru care puteam fi arestați. Știam, dar riscam. În perioada aceea foarte multă lume a pătimit pentru românism - Jorj Siminel, Gheorghe Ghimpu, Moroșanu. Securitatea era mereu pe urmele noastre. Mai târziu am aflat că și printre membrii formației noastre erau securiști.

V.Gh.M.: În acea perioadă ați colindat practic toată Uniunea Sovietică. Ce oraș te-a impresionat cel mai mult?

L.B.: Cernăuțiul. M-a impresionat enorm orașul, cimitirul, mormântul lui Aron Pumnul, Societatea „Arboroasa”, școala unde studiasse Mihai Eminescu, casa unde a locuit. Acolo am avut întâlniri deosebite cu poeții și scriitorii bucovineni care veneau la toate concertele noastre. Îndrăgisem atât de mult acest oraș încât ne doream să ne cununăm într-o biserică de acolo. Și acum mi-ași dori să mai ajung pe acolo, dar și prin Republicile Baltice, pe unde am fost de atâtea ori. Dar numai pe unde nu am fost în acea perioadă. Doar la Moscova concertam câte 2 luni. Am fost și în Tunisia, și în Afganistan unde era războiul în toi. În 1970 „Norocul” urma să meargă în America Latină, dar am fost desființați și am rămas pe drumuri cu un copil de 8 luni în brațe. Ni s-a retras și viza de reședință și am fost nevoiți să mergem la Hâncești la părinți.

V.Gh.M.: Să ne întoarcem în timp și să revenim la căsătoria Lidiei Botezatu cu Mihai Dolgan.

L.B.: Ne-am căsătorit, fiindcă ne iubeam. Alexandru Fedico a mers la Oficiul Stării Civile și a insistat să ne

înregistreze cât mai repede, fiindcă urma să plecăm în turneu pe 3-4 luni și trebuia să locuim împreună. La Oficiul Stării Civile am mers pe jos însoțiți de colegii din formație. După înregistrare ne-am dus cu toții la cafeneaua „Nistru”, un local foarte iubit de artiști. Am pus doua mese una lângă alta și toți care veneau erau serviți. După ce am stat la masa, peste o oră, am și plecat cu un concert în Transnistria. La acest spectacol au debutat Valentin Goga și Alexandru Cazacu. Se întâmpla aceasta pe 24 aprilie 1969.

V.Gh.M.: Dar cum de nu ați făcut

o nuntă gospodărească, cu părinți, cu rude?

L.B.: Noi eram hippyi pe atunci. Nu ne doream nuntă. Mihai m-a prezentat părinților lui la Paște, iar eu l-am prezentat pe Mihai la ai mei la Paștele Blajinilor. Apoi ne-am întâlnit la nunta fratelui meu Gicu cu Eudochia, la Hâncești. Fratele meu s-a înregistrat la Oficiul Stării Civile din Bardar în aceeași zi cu noi. Acolo s-au întâlnit toate rudele și au pus la cale nunta noastră. Tăticu a insistat foarte mult, motivând că eu sunt mezina și că el vrea să-mi facă nuntă. Nunta a avut loc pe 29 august,

la Mihai acasă, pe valea de la Petrești și Vladimirești. Toate satele de prin împrejurimi au venit la nuntă. Au fost mai mult de 1000 de oameni. S-a ridicat un cort de la un capăt la celălalt al străzii. La nunta noastră a cântat renumita fanfară din Sângelei. Așa și-a dorit Mihai. A cântat și Maria Drăgan care m-a împodobit mireasă împreună cu nănășica.

V.Gh.M.: Nu ai poze de la nuntă?

L.B.: Nu, nici de la înscriere, deși acolo făcusem poze, dar nu le-am mai luat. Pe noi nu ne interesa nimic pe atunci. Pozele pe care le cunoaște lumea le-am făcut pe când Radu avea trei anișori. Venise la Hâncești în ospetie Olga Sorochin cu un aparat de fotografiat. Și atunci eu m-am împodobit mireasă, iar Mihai mire și am făcut pozele în Casa mare. Asta e, dar nu-mi pare rău de nimic.

V.Gh.M.: Nu-ți pare rău, fiindcă o viață împlinită ca a ta cred că și-ar dori fiecare cântăreață, mai ales că aveai alături o personalitate ca Mihai, un extraordinar artist, care făcea o muzică mustoasă și atât de pătrunsă de melosul popular. Și apariția pe lume a lui Radu tot cu perișii a fost?

L.B.: Eu mă pregătisem să nasc la Hâncești. Dar am venit la Chișinău să-l întâlnesc pe Mihai care se întorcea cu formația din Leningrad. Era iarnă, eu am mers la o alimentară

vizavi de Filarmonică, am alunecat și am căzut. Apoi am mers cu Mihai la părinții lui acasă, apoi la mine la Hâncești, m-am mai zdruncinat pe drum. Eram deja în luna a șaptea de sarcină. Am sărbătorit revelionul la Petrică și Dorița Sârbu acasă împreună cu Nicolae Sulac și soția acestuia Ludmila, cu Zinaida Julea și soțul ei Simion Brânzilă, cu Maria Drăgan și cu Nistor Ciobanu. La ora 12.00 când strigam cu toții „La mulți ani” și am aprins lumânările, părul Mariei Drăgan a luat foc. Am făcut atâta haz pe tema asta. La un moment dat Nicolae Sulac m-a luat la dans, iar Mihai l-a avertizat să nu mă hurduce tare că așteptăm un copil. El s-a mirat, fiindcă, burtica era micuță.

Pe data de 12 ianuarie „Norocul” urma să meargă într-un turneu de vreo 3 luni prin Magadan, Petropavlovsk, Kamceatka, iar pe 11 ianuarie am mers la o cafenea. Noaptea mi s-a făcut rău și Mihai a chemat salvarea. El trebuia să plece și a rugat-o pe Șurica Bublițchi, prezentatoarea din „Joc” cu care locuiam într-o cameră, să aibă grijă de mine. Am fost dusă la spital, iar Mihai s-a pornit la aeroport. Așa l-am născut pe Radu la 7 luni. Șefa cadrelor de la Filarmonică, o securistă de care se temeau toți, a avut bunul simț și i-a trimis lui Mihai o telegramă. În aeroportul din Domodedovo, a fost anunțat: „Tovarășe Dolgan Mihail Vasilevici, vi s-a născut un fiu”. Îți dai seama ce se întâmpla acolo, ei tocmai se îndreptau spre avion, dar au găsit imediat șampanie, era un moment

extraordinar de emoționant. Mihai l-a văzut pe Radu când acesta avea deja 3 luni. Îmi scria scrisori în fiecare zi și mă ruga să-l fotografiez. Apropos, eu păstrez aceste scrisori, le-am împachetat și am scris pe ele „Pentru Radu”. Sunt moștenirea lui. Scrisori ce datează cu anul 1970. Atâta filosofie și gânduri deosebite în aceste scrisori.

V.Gh.M.: Când a fost desființată formația cum ați reacționat?

L.B.: Cred că numai invidia caracteristică acestui popor a contribuit la desființarea noastră. Succesul pe care-l avea „Norocul” nu-l avea nici un ansamblul din toată Uniunea Sovietică și poate nici din Europa. Au început să vină scrisori la Minister, că noi în turnee cântăm aiureli, că nu ne ținem de program. Dar cred, totuși, că festa ne-a jucat-o întâlnirea noastră cu membrii formației din România „Mondial”, care venise cu un concert la „Teatrul verde”. O noapte întreagă am stat cu ei. Apoi am plecat la Hâncești la copil, iar miliția era pe urmele noastre. Și după aceea Fedico l-a chemat pe Mihai și l-a anunțat, că Comitetul Central a dat indicație să fie dizolvată formația. De la Ivan Bodiū veneau toate acestea. Eu zic că ne-a stricat destinul. Am fi avut astăzi altă soartă. Am avut mereu dușmani la Ministerul Culturii.

V.Gh.M.: Cum ați ajuns la Cerkasi?

L.B.: La început am fost angajați la Moscova. Lui Mihai i-a telefonat Eduard Smolinăi, un mare impresar,

apoi l-a trimis la noi pe Vasile Kondakov, un alt impresar, care ne-a găsit la Hâncești. El rămăsese uimit de casa noastră frumoasă, de bucatele gustoase de vinul nemaipomenit. Ce rău îmi pare că ne-a fost demolată casa, atât de mult am plâns după ea. Înainte de a ne demola casa mămica l-a rugat pe Radu să ia vioara și să cânte în jurul ei, în casa unde a copilărit. Impresarul s-a mirat că noi nu aveam cel puțin o cameră de cămin, în schimb aveam aparataj american. Toți banii de la nunta noastră i-am investit în aparataj foarte bun. Așadar, acest Kondakov ne-a cumpărat bilete și am plecat la Moscova. Acolo am fost întâmpinați ca cei mai mari artiști. Nouă cu Mihai ne-au dat o „Volgă” nouă, iar pentru formație un „Ikarus” nou. Aveam repartizat în hotel un apartament de trei camere cu niște condiții deosebite. Ne-au cazat la hotelul „Tsentralinaia” pe bulevardul Tverskoi. Toate cheltuielile erau pe seama lor, iar seara, chiar acolo în hotel am organizat un concert. Apoi a luat doar bărbații din formație și au cântat la vestita baie „Sanduni”. Cărticelele noastre de muncă erau înregistrate la Tambov, dar locuiam la Moscova. Am pregătit un nou program și am plecat cu el pe 3 luni în turneu, sediul nostru rămânând a fi la Moscova. În aceste 3 luni numai mie mi s-a permis să vin în Moldova să-mi văd copilul. Am plecat din Omsk și m-am întors la Irkutsk. Am venit cu făină de porumb, cu vin și cu brânză de oi. Trecusem pe la părinții lui Mihai care aveau oi, cu tot felul de conserve de casă și bineînțeles cu un reșou electric. Când am ajuns la Irkutsk le-am pregătit colegilor mei o masă ca la noi cu mămăligă, jumere, murături, salată de vinete și vin.

Continuam să concertăm prin toată Rusia, iar la Moscova am evoluat în cadrul unui mare concert alături de toate stelele Uniunii Sovietice – Nicolai Slicenko, Polad Biuli-Biuli-oglı, Rada și Nicolae Volceaninov, erau mulți cântăreți din Republicile Baltice, actorii din filmul în vogă pe atunci „Neulovimâe mstiteli”. Noi încheiam concertul. Ne-am

bucurat de un mare succes.

V.Gh.M.: Ce fel de piese cântați prin Rusia?

L.B.: În primul rând pe ale noastre, pe versurile poezilor autohtoni - Andrei Strâmbeanu, Efim Crimerman, Simion Ghimpu. Apoi cântam și în rusește, și în engleză. Câștigam și bani buni. Impresarul ne împărțea banii și îi spunea lui Mihai că dacă îi păreau puțini, va mai adăuga. O făcea așa, ca un baron. Apoi a venit la Moscova formația „Bucuria” de la noi din Chișinău care deja nu mai era condusă de Șico Aranov, ci de Boris Ivanov. Din păcate, ei nu aveau public. Iar când s-au întors acasă au mers la Ministerul Culturii și au scris un demers pe noi, cei care eram desființați și care o duceam bine, acolo, activând sub aceeași denumire „Noroc”. Cei de la Ministerul Culturii de la noi, în urma acestui denunț, au scris o petiție Ecaterinei Furțeva, ministru culturii din URSS și au informat-o, că noi am fost desființați și nici nu aveam dreptul să activăm cu numele de „Noroc”.

Impresarul nostru plângea când trebuia să se despartă de noi și a fost nevoit să ne ascundă la Cerkasî. Denumirea formației a fost schimbată în „Pro cito spivaiut ghitari” și ne-

au impus să facem tot programul în limba ucraineană. Ne-am pus mâinile în cap, nu cunoșteam o boabă ucraineană. Mă revoltam eu, se revolta Alexandru Cazacu și fratele său Anatol, care deja se încadraseră în formația noastră, dar Mihai a spus: „Eu știu un pic ucraineană și am să lucrez cu fiecare în parte”. Am început să colaborăm cu poeți ucraineni. Am și demonstrat ucrainenilor cum e să faci un șlagăr dintr-un simplu cântec „Na vuliște scripca graet”. Apoi în același stil am făcut cântecul „Vin bădiță, vin deseară”, traducându-l în ucraineană. Am trecut tariful la Filarmonica din Kiev. Devenisem unicii emigranți care aveam concerte solo. Dar dacă aveai concerte de acest fel câștigai foarte bine. Și aveam multe concerte. În ziua de naștere a lui Mihai Dolgan am avut 6 concerte.

V.Gh.M.: Cum rezistați?

L.B.: Rezistam. Eram tineri, entuziaști și bani buni făceam. Noi în doi în câteva luni ne puteam cumpăra mașină nouă. Și Mihai chiar își dorea un Volkswagen, dar așa și nu am mai avut toată viață mașină. El mai degrabă cumpăra un instrument bun pentru formație. Iar un astfel de instrument ajungea mai mult de

10.000 de dolari. Tot venitul nostru îl investeam în instrumente.

V.Gh.M.: Și cât ați activat la Cerkasî?

L.B.: Un an. De acum erau gata să ne repartizeze apartamente acolo, dar a venit Alexandru Fedico la un concert de al nostru la Cernăuți, a trecut după culise și cu lacrimi în ochi a spus: „Mihai, vino acasă, eu voi face tot posibilul și imposibilul ca voi să vă reluați activitatea”.

Eu și Mihai ne-am întors la Chișinău, dar formația a mai rămas. Pe atunci în formație cânta Elena și Vladimir Presneacov, care era un foarte bun jazz men.

Am revenit noi acasă, dar continuam să locuim la Hâncești la părinți. Și atunci Fedico ne-a spus, că numai Petru Lucinschi ar putea să ne rezolve problemele. Și Mihai a mers la el în audiență. Acesta a remarcat că Mihai e un artist talentat, dar în programele de concert ar fi bine să mai introducă și cântece patriotice. Pe noi doi ne-au repartizat atunci în formația „Zâmbet” condusă de Efim Bălțan de la Filarmonică. Aici activau niște muzicanți tineri din Tighina care nu cunoșteau aproape de loc limba, iar noi i-am ajutat, am lucrat cu ei asupra textelor, Mihai

le-a propus și un nou program. În septembrie se sărbătorea zilele Bulgariei în Moldova, venise președintele acestei țări – Todor Jivkov. Cu această ocazie la Palatul sindicatelor a avut loc un mare concert. În prima parte a evoluat „Jocul”, iar în a doua noi. Pictorul Simion Odainic, ne făcuse niște schițe foarte frumoase la costume. Cu el am lucrat și la confecționarea lor, aducând stofa din Dubăsari. Pe atunci stofele nu se găseau. La acel spectacol în sală erau toate autoritățile și bineînțeles era și Ivan Bodiu. Cineva ne-a transmis că la un moment dat acesta ar fi spus: „Arătați-mi și mie cine e acest Dolgan care face ravagii peste tot pe unde merge”. Și când i l-au arătat, atât de mult s-a mirat, că e așa de mic de statură, dar face asemenea lucruri.

După acest concert Mihai a fost chemat de Petru Lucinschi care i-a spus că poate să aducă toți băieții din formație acasă, dar să nu mai activeze cu numele „Noroc”, ci „Contemporanul”. Denumirea a fost sugerată chiar de el. Asta era în 1974. Într-o lună de zile programul formației a fost pregătit.

V.Gh.M.: Cine a revenit atunci în formație?

L.B.: Toți. Valentin Goga din formația Editei Pieha, Anatol și Alexandru Cazacu de la Ghiuli Cioheli din Georgia. Mihai l-a mai luat pe saxofonistul Sergiu Glec cu soția acestuia care activau la Efim Bălțan, apoi au venit Ion Teodorovici, Liviu Știrbu, Petre Malai și Ion Suruceanu.

V.Gh.M.: Dar Ștefan Petrache?

L.B.: El a cântat un timp la Cernăuți cu noi, apoi a plecat la Leninigrad și s-a angajat în formația „Po-iușcie ghitari”. După ce a plecat din formație Ion Suruceanu, a revenit Ștefan, apoi iar a plecat Ștefan și iar a revenit Ion. Și tot așa. Mihai compuse pentru Ștefan Petrache cântecul pe versurile lui Mihai Eminescu „Ce te legeni”, pe care Ștefan l-a cântat splendid.

V.Gh.M.: Așa dar, formația cu denumirea „Contemporanul” a activat din 1974 până în 1985.

L.B.: În 1985 formația a fost tri-

misă în Afganistan cu o serie de concerte. Când ne-am întors acasă Mihai a solicitat Ministerul Culturii să revenim la denumirea de „Noroc”.

V.Gh.M.: Plecarea voastră în Afganistan a fost o strategie cu drept la revenirea la vechea denumire, sau ce a fost asta? De ce v-ați supus unor asemenea riscuri?

L.B.: Atunci nu puteai să te opui. Chiar dacă lui Mihai îi găsise medicii o pată pe plămâni, a fost tratat și trimis. Nouă ne revenea sarcina de a merge încolo pentru a ridica spiritul ostașilor sovietici. Dar nu au vrut să meargă toți membrii formației. Ion Suruceanu nu a mers, unul din frații Simens, la fel, a refuzat. Toți îi reproșau lui Mihai de ce mă ia și îi spuneau, că în caz de se întâmplă ceva, copilul rămânea cel puțin cu mamă. Tot ce deținea familia noastră, instrumente scumpe, bijuterii prețioase le-am lăsat mămicăi, ca în caz de se întâmplă ceva cu noi să poată să-l crească pe Radu. Înainte de plecare am mers în audiență la ministrul culturii, unul Constantinov, un mare demagog. El în loc să ne încurajeze și să ne susțină, ne tot amintea că am putea muri acolo. Elena Fedico, fiica lui Alexandru Fedico, ne-a petrecut, apoi tot ea ne-a și întâlnit la aeroport. Ea a fost regizoarea primului nostru spectacol după care au urmat și altele. În Afganistan au fost cazuri când s-a împușcat în avionul cu care ne deplasam dintr-o unitate în alta. Ajunși acolo parcă ne aflam în Nicaragua. Pustiu, piatră peste tot. Ostașii de la noi din Moldova, ne urmau din unitate în unitate, de la concert la concert. Mergeau și rupeau flori din grădina comandantului, veneau și ne înmânau aceste flori pe scenă, apoi le cereau înapoi că să ni le ofere la alt concert. Ne rugau să-i luăm cu noi la concerte, asumându-și toate riscurile. Ce am văzut noi acolo, mai ales într-un spital unde am concertat, să ai inimă de plumb și nu reziști. Băieți tineri, frumoși, fără mâini, fără picioare. Cât sunt eu tare de fire, dar îmi sărea inima din piept, cântam cu lacrimi în ochi.

V.Gh.M.: Ce ați avut de câștigat

de pe urma acestor riscuri?

L.B.: Nimic. Nu ne-au dat nici măcar o distincție, alții, însă, care au stat acasă au fost decorați.

V.Gh.M.: Apoi a venit o perioadă mai liniștită în viața formației. Cine a mai venit în acest timp în „Noroc”?

L.B.: Vai, foarte multă lume. Practic majoritatea muzicanților din republică, acum plecați peste hotare. Atunci când s-a întâmplat nenorocirea și a decedat Mihai, am fost telefonată din toată lumea - Australia, America, Rusia, Germania, Austria. Toți erau consternați. După o altă plecare a lui Ștefan Petrache din formație a venit Anatol Macarovschi de prin părțile Cernăuțului. Apoi a mai cântat și un georgian care-și dorea foarte mult să facă parte din formație. Un loc important în formație l-a avut și chitaristul Anatol Neamțu precum și Anatol Bivol. Apoi a urmat Ricu Vodă, Gheorghe Țopa, surorile Ciorici, Larisa Ghelaga. Venise și Nina Crulicovschi, care rămăsese fără lucru. În band cântau Svetlana Ciobănaș, Galina Gherman, Nina Gorban. A fost o perioadă când în formație erau atâtea femei.

V.Gh.M.: Când ați trecut la autofinanțare cum v-ați descurcat?

L.B.: Noi tot timpul am fost la autofinanțare. Dacă aveam de lucru - primeam bani, dacă nu aveam concerte - nu. Pe timpuri dacă lucrai supra plan primeam bani în plus. Dar cu noua orchestră și cu bandul aveam un salariu fix, mic, dar era totuși. Ne ajutase domnul Mircea Snegur să deținem un local de repetiții și să avem și salariu. Când a avut loc premiera spectacolului a venit și doamna Mary Pendleton, prima ambasadoare a SUA în republica noastră. Ea l-a îmbrățișat, l-a pupat pe Mihai și într-o română perfectă i-a spus: „Domnule Dolgan, când veneam aici în Moldova, credeam că vin într-o țară ca Patagonia, dar văzând ce orchestră aveți Dvs. aici, pot spune că mă voi simți foarte bine și că voi putea lucra cu spor”.

V.Gh.M.: Și totuși ați avut o perioadă de dizgrație înainte de a i se întâmpla lui Mihai nenorocirea.

L.B.: Păi, da. Valentin Goga,

fostul nostru coleg de formație, care între timp devenise Directorul Palatului Național, l-a lipsit pe Mihai de orchestră. A motivat că noi nu aveam concerte. Iar noi lucram, la Moldova concert, organizație de concertistică și impresariat. Ei erau datori să ne organizeze concerte cum era la Filarmonică pe timpuri. Dar aici apăruse alte interese. Valentin Goga ne-a propus să rămânem în unitățile Palatului Național doar noi trei – eu, Mihai și Radu. Ce să facem doar noi în trei? Vestea asta l-a băgat în mormânt pe Mihai.

Pierduse orice interes pentru muzică și activitate. Aveam acasă un papagal Michi cu care Mihai se întreținea și pe care l-a învățat să vorbească românește la perfecție. Venise odată Dumitru Matcovschi la noi și când a auzit cum vorbește acest papagal a spus: „Măi, Mihai, ești grozav, nu e de ajuns că ai scos din anonim atâtea nume de cântăreți, dar ai reușit să înveți și o pasăre să vorbească atât de corect românește”.

V.Gh.M.: Această pasăre era o alinare pentru Mihai Dolgan?

L.B.: Da. El venea acasă și se juca cu acest papagal. Radu îl mai îndemna să mai lucreze asupra unor piese, iar el spunea: „Nu știu, Radu, dacă face, nimănui nu-i trebuie nimic”. Vestea cu desființarea formației a venit pe 5 iunie 2001 înainte de a pleca în concediu. Atunci Mihai a adunat colectivul și le-a spus: „Dragii mei, cât am putut am ținut piept, am încercat să vă protejez, să vă păstrez, dar de acum nu mai pot, nu mai vreau și nu mai am sănătate”. Deși după asta s-a mai organizat un concert către aniversarea 60-cea a lui Mihai, apoi a urmat prezentarea Cd-ului formației, sufletul ne era oprimat. Acasă aveam un mini studio. Cumpărasem o clapă specială ca să putem lucra în condiții de casă. S-au mai făcut câteva lucrări, urma să mergem să suprapunem vocea. Așadar, ceva se mai făcea.

V.Gh.M.: Cum a primit strașnica veste Lidia Botezatu, că Mihai Dolgan e bolnav incurabil?

L.B.: La început n-am știut nimic. Ne pregăteam de concertul de

omagiere a 40 de ani ai formației și Mihai și-a propus să facă o cură de slăbire. Mânca harbuji pe stomacul gol. Atunci a făcut o intoxicație, dar a scăpat. Apoi mai târziu i s-a făcut iar rău. L-am dus la Spitalul Republican și investigațiile nu au arătat nimic grav până nu a fost operat și s-a depistat că are cancer în metastază. Iată atunci mi-a zis domnul Gladun: „Se vede că așa trebuia să se întâmple”. Așa de tare am plâns împreună cu Radu, care îmi zicea: „Mămică, cum să mă uit eu acum în ochii lui tăticu?” Am fost în permanență lângă Mihai și în salon, și în reanimare. Devenise dependent de mine, ieșeam doar pe câteva clipe și el întreba unde sunt. E foarte greu. Iată au trecut 10 ani de când nu mai este și atât de mult îmi lipsește, ne lipsește. Acum nu mai pot adormi fără radio, fără televizor. Îmi alin suflul cântând la pian. Am început din nou să-l studiez. Într-un timp îi spuneam lui Mihai: „Știi, eu uit cum se cântă la pian. Cumpără-ți alt pian, asta-i zestrea mea de la părinți - «Petrom» - un pian foarte bun”. Iată așa cânt și plâng. Astfel am lucrat și asupra cântecului „Lacrima” pe versurile lui Simion Ghimpu. Eu cred că lui Mihai îi place cum a ieșit.

V.Gh.M.: Venind la voi, m-am oprit să admir scuarul în numele lui Mihai Dolgan. Mă bucur enorm că s-a imortalizat numele Mihai Dolgan și în acest mod.

L.B.: Eu am venit cu această idee acum 10 ani. Nu se găseau bani, dar până la urma, slavă Domnului, am reușit. Când a fost deschiderea scuarului am venit acasă și am bufnit un plâns. De aici de la balconul bucătăriei îl văd ca în palmă.

Mihai merită mult. S-a pus placa comemorativă pe blocul casei, Școala de arte din Sângerei și o stradă de acolo îi poartă numele, la fel și gimnaziul din satul de baștină Petreuca.

V.Gh.M.: Și totuși, după mine, cel mai mare păcat e că Mihai Dolgan nu a reușit să-și cunoască nepotul.

L.B.: Cu certitudine! Mihai e din zodia peștelui și avea o intuiție foarte buna. Pe când era la spital Radu i-a spus că merge să-i telefoneze Micăi,

așa o numește el pe Cirasela-Loredana. Iar Mihai i-a spus: „Măi, băiete, cât se poate să vă telefonați, e timpul să fiți împreună. Radu, eu vreau un nepot!” Doamne, ce avea el să facă cu nepotul acesta. Iubea enorm de mult copiii, lumea și lumea l-a iubit pe el.

V.Gh.M.: De fapt venisem cu intenția să vorbim de persoana Lidiei Botezatu, până la urmă s-a depănat povestea lui Mihai Dolgan. Și știu de ce, Mihai Dolgan a fost și rămâne a fi viața și esența artistei Lidia Botezatu.

L.B.: Așa este. Mihai m-a modelat, m-a promovat, mi-a scris cele mai frumoase cântece și m-a protejat. Eu am avut o viață frumoasă, tumultoasă, nemaipomenită lângă un Om de o rară bunătate de care nu am mai întâlnit și cred că nu voi întâlni niciodată.

V.Gh.M.: Și cu aceste minunate amintiri îți poți trăi viața până la capăt.

L.B.: Bineînțeles, alături de Radu, de noră și de nepot.

V.Gh.M.: Crede Lidia Botezatu, că nepotul Elisio-Mihai, îl va urma în profesie pe bunicul Mihai?

L.B.: El e foarte muzical, întonează perfect, dar își dorește să devină actor. E în clasa a III-a la Liceul „Cervantes” cu predare în limba spaniolă, vorbește foarte bine și engleza. E foarte activ, la toate serbările școlare cântă, dansează. Dar insistă să fie actor american, deși are cetățenie canadiană. Are el gândurile lui.

V.Gh.M.: Lidia, îți mulțumesc pentru interviu. Să-ți păstrezi aceeași energie, voință, credință și bineînțeles minunatele amintiri din viața ta trăită atât de intens alături de un Om și un Artist deosebit. Mulți ani și toți cu bucuria împlinirilor!

L.B.: Și eu îți mulțumesc pentru această revedere la noi acasă unde de atâtea ori ne întâlneam cu Simion și cu Mihai.

Pentru conformitate:
Veta Ghimpu Munteanu,
Maestru în artă

PIANUL

Cândva, demult, din noroc sau nenoroc, familia mea a locuit într-un cămin al Institutului de Arte, pe strada Tolbuhin din Chișinău. Pentru că tata preda la Arte și la ai lui aproape 50 de ani, încă stătea în cămin. Pe atunci părea a fi o normalitate. Acum văd altfel lucrurile. Căminul era unul "îmbibat" de talente. De la un etaj se auzeau vocalize, la alt etaj locuiau doi mari actori, iar în scara de alături, un mare muzician autohton avea țambalul scos pe balcon, pentru că în cămăruța mică creșteau două fetițe. Era o feerie de sunete, râsete și voie bună. Mai era, tot la scara de alături, o domnișoară, actriță, care încă pe atunci (anii 85-86), ne interzicea nouă, copiilor, să îi spunem Lena, pentru că pe ea o chema "Helene". Asa era scris și pe ușa ei. Despre ea nu am mai auzit nimic ulterior.

Dar nu despre asta am vrut să scriu azi, de fapt. Mai aveam câțiva vecini copii în scara mea. La etajul cinci, pe dreapta era Vladic, fiu de balerină, iar pe stânga era Iulia, care cânta la vioară. Iar mai jos, la etajul patru, era Mașa, care dansa. Mama ei

era tot balerina. De la Mașa am aflat eu, destul de devreme pentru timpurile alea, de unde apar copiii. Dar nici despre asta nu s-a vrut postarea de azi. Ideea e că Vladic era pasionat de balet. Deseori se îmbrăca în hainele mamei sale și ne interpreta "Lacul lebedelor" pe scara blocului, unde ne așezam pe pernuțe și ne petreceam o buna parte din timp. Toți râdeau de el și îl descurajau. Iar el încerca să ascundă recuzita mamei sale, înainte ca aceasta să vină de la repetiții, pentru că ea îi interzicea. Și ne ruga și pe noi să nu-l pârâm. Acest secret devenise un instrument de șantaj din partea noastră. Copiii pot fi foarte răi. Și noi chiar eram. Iulia cânta la vioară în fiecare zi. Mai mult de frica părinților. Și acum îmi amintesc cu groază cum o încasa cu arcușul peste mâini, dacă greșea vreo notă. Mașa dansa pentru că îi plăcea. Și făcea cam tot ce îi plăcea. Iar eu cântam, cică, la pian. Nu că tare aș fi vrut, dar pentru că aveam remușcări. Atât de mult l-am rugat pe tata să-mi cumpere pian, încât acesta a făcut tot posibilul să-mi ia un Bluthner. Vechi și valoros. Și a

costat mult să-l urce hamalii la etajul 5. Nu am mai avut curaj să îi zic tatei că mă cam săturasem de el, ba chiar că îl și urăsem într-un târziu.

Concluziile, vă rog să le trageți singuri, pentru că finalul poveștii este următorul. Vladic (a cărei mamă murise, pe când avea 10 ani) a ajuns mare baleron la Sankt-Petersburg. Iulia e și ea vioristă pe la Odesa. Mașa a devenit dansatoare profesionista într-un ansamblu cunoscut din Chișinău și a călătorit jumătate de glob. Iar eu am absolvit, după 7 ani chinuiți, școala de muzică. Din respect pentru tata, care nu mi-a impus și nu mi-a interzis niciodată nimic. Și nici nu m-a bătut. În afară de câteva diplome pentru compoziție, nu am sclipit la nimic în acea școală. Lume paralelă cu a mea.

Diploma i-am adus-o tatei acasă și i-am făcut-o cadou. De pian nu m-am mai atins. Iar tata, oricum, a fost mândru de mine.

Anda VAHNOVAN,
blogger, jurnalist,
doctor în sociologie

Să îmbătrânim frumos

Un obiectiv prioritar al Asociației persoanelor în etate din localitatea noastră e și cel de a integra persoanele vârsnice la implimentarea principiului de îmbătrânire activă, obiectiv lansat și în Planul Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale (2018-2021).

Statistica ne relatează ca coeficientul îmbătrânire e de 17,2% și e în creștere continuă. Acestor persoane trebuie să li se ofere șansa de a rămâne active ca angajatori consumatori, voluntari, participanți la diverse forme de îngrijire a altor persoane etc.

O persoană care se străduie să îmbătrânească activ e și consăteanca noastră Teodosia Cîrlan. Mamă a 4 copii, bunică și străbunică, la vârsta venerabilă de 80 ani e un exemplu pentru semenii săi, dar și pentru cei mai tineri. Ani buni a fost bucătar la grădinița de copii, dar de când s-a pensionat, ca orice femeie de la țară, a trebuit să facă față treburilor de acasă, de la câmp, să îngrijească nepoții, să meargă la biserică, să participe la activitățile Asociației a cărei membră este. De când soțul ei

a plecat la Domnul, iar copiii au luat drumurile străinătății, îi este mai greu, dar optimismul, dragostea de muncă, darul de a comunica, de a se integra în societate o ajută să depășească obstacolele.

Fiind întreaga viață pasionată de obiceiurile și tradițiile noastre populare și azi împletește, croșetează, organizează șezători la ea acasă ori la vecini. Nu demult ne-a uimit, când am găsit-o țesând șervețele la natra întinsă de finu-sau Constantin Pogor. Când am întrebat ce-a făcut-o să revină la această îndeletnicire, care la momentul actual nu-i deloc ușoară pentru vârsta ei, ea a răspuns: „Așa mi-a venit un dor de a învăța suveica, de a vedea cum apare dintre firele de bumbac pânza albă și frumoasă, zău ca am întinerit cu 10-15 ani. Mă bucur când vin vecinele mai tinere și îmi deapănă țăvii, mă roagă să le las să încerce și ele miracolul țesutului și eu le împărtășesc cu drag ce știu și ce pot, doar a țesut bunica, a țesut mama, am țesut și eu o mulțime de prosoape în 2, în 3 și în 4 ițe albe ca neaua ori împodobite cu diferite uzoare.

Am țesut și podișoare, dar unele le-am dăruit, altele le-am folosit la „nunta” lui Alexei, dar acestea la care lucrez acum tare mi-s dragi, că simt eu că-s ultimele făcute de mânuțele mele. Am țesut și țol de lână, de cordele. Păcat că tineretul aleargă mai mult după prosoape flaușate ori covoare turcești. Satul nostru a avut multe meșterițe care se întreceau la țesut. Eu le țin bine minte pe Țaca Axenia Ostahi, Natalia Dodan, Maria Trohin și fica Valentina, Mătușa Vasilisa Codreanu..., vuia satul de cântecul vătaelor. Se întreceau meșterițele între ele, născociau fel de fel de uzoare ori mai împrumutau și de pe la vecini ceva nou, numai să se deosebească una de alta. Tare aș dori ca meșteșugurile frumoase și folositoare de altă dată să prindă rădăcini din nou la noi”

Fiind în preajma Zilei persoanelor cu vârstă nobilă, le doresc tuturor sănătate și cât mai multă activitate în domeniile care le-ar aduce satisfacție, să se bucure de viață precum se bucură și mătușa Teodosia Cîrlan.

TEXT ȘI IMAGINI: ION DOMENCO

DIN ZESTREA NEAMULUI

Ineditul Festival al portului popular și bucatelor tradiționale cu genericul „Din zestrea neamului”, organizat în comuna Zârnești, r. Cahul, a ajuns la ediția a III-a, prilej de legitimă mândrie pentru Secția Cultură a Consiliului raional, Consiliul comunal (primar – Nicolae Beju), Căminul cultural din sat (director – Natalia Bazan), Centrul de creație a copiilor, Biblioteca publică, Gimnaziul „Ion Creangă”, Creșa-grădiniță „Andrieș”, agenții economici din teritoriu – AO „Egreta”, AO „CMIAID”, SRL „MeșterDrum”, GȚ „Tomoianu”, Comisia de Stat Testare Soiuri și Plante, meșteri populari – toți acei, care au pus umărul la buna organizare și desfășurare a acestui eveniment cultural de anvergură. Mai mulți săteni au pregătit expoziții ale bucatelor populare specific

ținutului moldav, al portului popular din partea locului, obiecte confecționate cu mare talent de către meșterii populari, osârdia, harul și ingeniozitatea lor fiind apreciată de o comisie specială.

Festivalul a început cu o horă a prieteniei în fața Căminului cultural, după care asistența a fost salutăată cu căldură de către deputata în Parlamentul RM, Elena Bacalu, vicepreședintele raionului Cahul, Vladimir Calmâc, primarul comunei, Nicolae Beju. În această frumoasă duminică de septembrie, zârneștenii i-au avut oaspeți dragi și pe colegii lor din județele Galați și Brăila, cu care au legat prietenie de ceva ani, asigurând un valoros schimb de experiență în domeniul culturii, artiștilor amatori, activitatea bibliotecilor publice. Membrii colectivului folclo-

ric „Glasul Odoiencilor”, din satul Odaia Manolache, comuna Vânători, județul Galați au declarat chiar de cum au sosit: „suntem bucuroși că am venit acasă, unde ne sunt prietenii și frații. Avem aceeași zestre inestimabilă, pe care suntem datori s-o păstrăm, s-o dezvoltăm și s-o transmitem urmașilor”.

Sărbătoarea a continuat cu un concert de zile mari, prezentat de colectivele artistice din partea locului, dar și a celor din Galați și Brăila, din satele Cucoara, Bucuria, Andrușul de Sus, r. Cahul, Cociulia, Țiganca și Cantemir, r. Cantemir, care au dăruit publicului spectator melodii alese, dansuri cu foc, evoluarea lor fiind răsplătită cu cadouri și semne de grațitudine de către organizatori.

Festivalul etniilor din r. Fălești

La 23 septembrie curent, în Palatul raional de Cultură „Mihai Volontir” din or. Fălești s-a desfășurat într-o armonie deplină Festivalul Etniilor „Unitate prin diversitate”. Sărbătoarea a demarat cu depunerea de flori la Monumentul Mândria și Puterea Poporului. În sala de spectacole, sărbătorii i-au dat start președintele raionului Fălești, dna Iraida Binzari, și șeful Secției Cultură și Turism, dl Grigore Budu, care prin mesajul adresat participanților au punctat însemnătatea armonizării relațiilor interetnice, păstrării și promovării culturii, tradițiilor și obiceiurilor minorităților naționale în Republica Moldova. S-au întrunit 14 formații artistice care au demonstrat cultura națională, obiceiurile și tradițiile moldovenilor, ucrainenilor, rușilor, romilor, ce constituie poporul nostru multicultural. Au participat ansamblurile vocale „Molodușka” (com. Egorovca) și „Beriozka” (s. Gara Catranic), ansamblurile etnofolclorice „Ivușka” (c. Ciolacu Nou), „Selianocika” (primăria Natalievca – satele Beleuți și Popovca), „Ceremșina” (c. Pompa), „Hitreșteanca” (s. Hitrești), formațiile folclorice „Baștina” (or. Fălești) și „Doruleț” (c. Călugăr), două ansambluri vocal instrumentale (or. Fălești) și ansamblurile de dans popular „Speranța” (s. Glinjeni), „Lăstărășii” (s. Catranic), „Făleșteanca” și „Favorit” (or. Fălești).

În holul instituției meșterii populari și gospodinele localităților reprezentate au adus cele mai frumoase expoziții de artă populară și artă culinară tradițională din localitățile Ciolacu Nou, Egorovca, Gara Catranic, Beleuți, Pompa, Suvorovca, Hitrești, Moldoveanca, Gara Fălești, Fabrica de zahăr, Grubna Nouă. La intrare în instituție au fost vernisate expoziția picturului amator din s. Ișcălu Mihai Mereniuc și a elevilor Școlii de Arte Plastice „Gh. Vrabie” Fălești.

Felicitări participanților!

„MOLDOVIȚA” la International Festival of Dance and Song „Emerald Island”, Grecia, 2018

